Modern Hurafelere Reddiye

Dünya ve Kubbesi

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

Dünya ve Kubbesi

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

1

www.ebumuaz.net.ms

www.darussunne.net.ms

“Kendilerine apaçık âyetlerimiz okunduğu zaman, küfredenlerin yüzlerindeki inkar alâmetlerini hemen tanırsın. Neredeyse ayetlerimizi kendilerine okuyanlara saldıracak olurlar. (Ey Muhammed! Onlara) de ki: "Size bundan daha kötüsünü haber vereyim mi? Allah'ın küfredenlere va'd ettiği ateşi.. O, ne kötü bir akıbettir." (Hac 72)

İçindekiler

Hutbetu'l-Hâce

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

"**Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak müslümanlar olarak ölünüz." (Al-i İmran; 3/103)**

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 4/1),

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne

itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 33/70-71)

Bundan sonra, Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık da ateştedir.

Dünyanın Yayılarak Uzatılmış Oluşu

1. Ayet

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا

"**Bundan sonra da yeryüzünü yayıp döşedi**." (Naziat 30)

Tefsirler

حدثنا ابن حميد، قال: ثنا يعقوب، عن حفص، عن عكرمة، عن ابن عباس، قال: وضع البيت على الماء على أربعة أركان قبل أن يخلق الدنيا بألفي عام، ثم دُحيت الأرض من تحت البيت

Taberi, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: "Kabe, dünya yaratılmadan iki bin sene önce su üzerinde dört direk üzerine kuruldu. Sonra yeryüzü kabenin altından yayıldı"[1]

---

[1] Hasen. Taberi (3/61, 24/208) Ebu'ş-Şeyh el-Azamet (4/1381)

حدثنا ابن حميد، قال: ثنا مهران، عن سفيان، عن الأعمش، عن بكير بن الأخنس، عن مجاهد عن عبد الله بن عمرو، قال: خلق الله البيت قبل الأرض بألفي سنة، ومنه دُحيت الأرض

Taberi, Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: "Allah kabeyi yeryüzünü yaratmadan ikibin sene önce yarattı, dünyayı da oradan yaydı"[2]

حدثنا بشر، قال: ثنا يزيد، قال: ثنا سعيد، عن قتادة(وَالأرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا) : أي بسطها .

Katade dedi ki: "Bundan sonra da yeryüzünü yaydı" dehâhâ; yayıp sermek demektir.[3]

وأخرج عبد بن حميد وابن أبي حاتم عن ابن عباس أن رجلاً قال له : آيتان في كتاب الله تخالف إحداهما الأخرى فقال : إنما أتيت من قبل رأيك اقرأ { قل أئنكم لتكفرون بالذي خلق الأرض في يومين } [فصلت : 9] حتى بلغ

---

[2] Hasen. Taberi (24/208) Beyhaki Şuab (3/431) İbn İshak es-Siyra (1/27)
[3] Hasen. Taberi (24/210)

{ ثم استوى إلى السماء وهي دخان } [فصّلت : 11]

وقوله : { والأرض بعد ذلك دحاها } قال : خلق الأرض قبل أن يخلق السماء ثم خلق السماء ثم دحا بعد ما خلق السماء ، وإنما قوله : دحاها بسطها

Suyuti, Durru'l-Mensur'da dedi ki: Abd b. Humeyd ve İbn Ebi Hatim İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyorlar: "Bir adam İbn Abbas'a dedi ki: Allah'ın kitabında iki ayet bir birine muhalif" İbn Abbas radıyallahu anhuma: "Sen bunu ancak görüşünle söylüyorsun, oku bakalım" dedi. Adam:

"**De ki: "Arzı iki günde yaratan Allah'ı siz mi inkâr ediyor ve O'na ortaklar koşuyorsunuz**?" (Fussilet 9) ayetinden **"Çeşitli rızıklarını arayıp soranlar için tam dört günde takdir etmiş, sonra yaratmak için, gaz halinde bulunan gökyüzüne yönelmiştir"** (Fussilet 11) ayetine kadar okudu. Sonra da **"Bundan sonra da yeryüzünü yaydı"** (Naziat 30) ayetini okudu. İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle cevap verdi:

"Yer, gök yaratılmadan önce yaratıldı. Sonra sema yaratıldı, sonra yer, sema yaratıldıktan

sonra yayıldı. Dehaha sözü ancak yaymak, sermek demektir."[4]

وأخرج ابن المنذر عن إبراهيم النخعي والأرض بعد ذلك دحاها قال : دحيت من مكة

İbn Munzir İbrahim en-Nehai'den rivayet ediyor: "Bundan sonra da yeryüzünü yaydı": Dünya Mekke'den yayılmıştır."[5]

حدثنا محمد بن عبد الأعلى قال، حدثنا محمد بن ثور قال، حدثنا معمر، عن قتادة قال: بلغني أن الأرض دُحِيَتْ من مكة

Katade dedi ki: "Bana ulaştığına göre dünya Mekke'den yayılmıştır"[6]

وأخرج عبد بن حميد عن عطاء قال : بلغني أن الأرض دحيت دحيا من تحت الكعبة

Abd b. Humeyd, Ata'dan rivayet ediyor: "Bana ulaştığına göre dünya kabe'nin altından yayılıp uzatılmıştır."[7]

---

[4] Durru'l-Mensur (8/412)
[5] Durru'l-Mensur (8/412)
[6] Sahih. Taberi (11/531) Abdurrazzak Tefsir (2/213)

Kurtubi der ki: Araplar, bir şeyi yaymaları halinde: O şeyi yaydım, onu yayıyorum, yaymak" derler. Deve kuşunun yuvasına da yeryüzü üzerinde yayılması dolayısıyla أدحي النعامة denilir. Umeyye b. Ebi's-Salt da şöyle demiştir:

وبث الخلق فيها إذ دحاها * فهم قطانها حتى التنادي

"Ve o orayı yayıp döşedikten sonra mahlukatı yaydı orada Onlar kıyamet gününe kadar oranın sakinleri olarak kalacaklardır,'

el-Müberred de şu beyiti zikretmektedir:

دحاها فلما رآها استوت * على الماء أرسى عليها الجبالا

"Yaydı onu, onun suyun üzerinde kurulduğunu görünce Bu sefer üzerine dağları bıraktı."

دحاها nın, "orayı düzledi" demek olan: سواها anlamında olduğu da söylenmiştir. Zeyd b. Amr'ın şu sözlerinde de bu anlamdadır:

---

[7] Durru'l-Mensur (8/412)

وأسلمت وجهي لمن أسلمت * له الارض تحمل صخرا ثقالا دحاها فلما استوت شدها * بأيد وأرسى عليها الجبالا

"Yüzümü teslim ettim, ağır kayalar taşıyan arzın teslim olduğu o kimseye; Orayı mükemmel düzledi ve orası mükemmelleşince kudretiyle sağlamlaştırdı onu ve üzerlerine dağları bıraktı."[8]

Bazı kimseler, dünyanın yuvarlak olduğu teorisine Kur'an'ı uydurabilmek için dahaye kelimesinin deve kuşu yumurtası anlamına geldiğini ve bu kelimenin dünyanın küre şeklinde olduğunu ifade ettiğini söylemişlerdir. Arap dilinde böyle bir anlam kesinlikle yoktur. Bilakis, arap dilinde, udhiye kelimesi; deve kuşu yumurtasının kendisi değil, yumurtanın yayılmış yeri anlamına gelmektedir.

2. Ayet

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ

---

[8] Kurtubi (19/204)

اثْنَيْنِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

“**Yeri uzatıp yayan, onda oturaklı dağlar ve ırmaklar yaratan ve orada bütün meyvelerden çifter çifter yaratan O'dur. Geceyi de gündüzün üzerine O örtüyor. Şüphesiz bütün bunlarda düşünen bir toplum için ibretler vardır**.” (Ra’d 3)

Tefsirler

Ragıb dedi ki: “Medde: çekmek, uzatmak demektir”[9]

Taberi dedi ki: “Medde’l-arz: enine boyuna yaymaktır”[10]

Mukatil b. Süleyman: “Kabenin altından dünyayı yayıp döşedi” demektir.[11]

İbn Kesir dedi ki: “Medde’l-arz”: enine ve boyuna uzatıp genişletti demektir.[12]

Kurtubi der ki: “Yüce Allah göklerdeki âyetleri

---

[9] Müfradat (2/597)
[10] Taberi Tefsiri (16/328)
[11] Mukatil, el-Eşbah ve’n-Nezair (281) Tefsiru Mukatil (2/165)
[12] İbn Kesir (4/431)

(delilleri) beyan ettikten sonra "yeri uzatıp döşeyen... O'dur" buyruğu ile yeryüzündeki âyetleri beyan etmektedir. Yani yeri enine, boyuna yayıp döşeyen O'dur.

Bu âyet-i kerîme yeryüzünün küre gibi olduğunu iddia edenlerin kanaatleri ile yeryüzünün kapılarının yukarıdan aşağıya doğru üzerine düştüğünü iddia edenlerin kanaatlerini reddetmektedir. İbnu'r-Râvendî'nin iddiasına göre yer aşağı doğru yuvarlanır gibi olmakla birlikte; yerin altında yukarı doğru yükselen rüzgarı andıran, yukarı doğru çıkan bir cisim de vardır. O bakımdan yukarıdan aşağı düşen ile aşağıdan yukarı doğru çıkan hacim ve güç itibariyle mutedil hale gelerek birbirleriyle uyum sağlamaktadırlar.

Başkaları ise; yerin birisi yukarıdan aşağı doğru düşen, diğeri ise aşağıdan yukarı doğru çıkan iki cisimden meydana geldiğini iddia etmişlerdir. Böylelikle bu iki cisim arasında denge kurulmaktadır. İşte yeryüzünün durmasının sebebi budur. Müslümanların ve Kitap ehlinin kabul ettiği görüş, yeryüzünün durduğu, sakin olduğu ve uzanıp döşenmiş olduğudur. Yeryüzünün hareketinin adeten meydana gelen zelzeleler ile ortaya çıktığı şeklindedir"[13]

[13] Kurtubi (9/280)

İbn Atiyye el-Endülüsi dedi ki: “Medde’l-Arz” ifadesi dünyanın küre şeklinde değil, yayılmış olmasını gerektirir. Şeriatın zahiri de budur.”[14]

أخرج الحاكم وصححه عن ابن عباس قال : لما أراد الله أن يخلق الخلق أرسل الريح فنسفت الماء حتى أبدت عن حشفة وهي التي تحت الكعبة ثم مد الأرض حتى بلغت ما شاء الله من الطول والعرض وكانت هكذا تميد وقال بيده وهكذا وهكذا فجعل الله الجبال رواسي أوتادا فكان أبو قبيس من أول جبل وضع في الأرض

Suyuti Durru’l-Mensur’da diyor ki: Hakim, sahih kaydıyla İbn Abbas radıyallahu anhuma’nın şöyle dediğini rivayet ediyor: “Allah mahlukatı yaratmayı dileyince rüzgarı gönderdi ve su dağılıp kuru yer ortaya çıktı. Burası Kabe’nin altıdır. Sonra Allah’ın dilediği uzunluk ve genişliğe ulaşıncaya kadar dünyayı uzattı. Böylece yeryüzü sarsıldı. Buyurdu ki: “Bu benim elimdedir” Allah sağlam dağları direk olarak yerleştirdi. Ebu Kubeys yeryüzüne konan ilk dağ oldu.”[15]

---

[14] İbn Atiyye, elMuharraru’l-Veciz (3/298)

[15] Zayıf. Hakim (2/556) Hakim sahih demiş, Zehebi ise Talha b. Amr’ın zayıf olduğunu söylemiştir. Durru’l-Mensur (8/390)

3. Ayet

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا

“Geniş yollarından geçebilmeniz için Allah size yeryüzünü sergi kıldı." (Nuh 19-20)

Tefsirler

Kurtubi dedi ki: Allah, yeri sizin için bir sergi" gibi yayılmış halde "kılmıştır.[16]

Begavi “Sizin için yeri yayıp serdi” demektir” demiştir.[17]

“Besate”: bir şeyi yaymak ve genişletmektir. Bazen bu her iki anlamda da kullanılır. Bazen de bu anlamlardan biri kastedilerek kullanılır. Besate’s-sevb: elbiseyi sermek anlamına gelir. Bisat: sergi de bu köktendir. Her serilen şey bisat adını alır. Bu yüzden Allah: “**Yeryüzünü de sizin için yayan O’dur**” (Nuh 19) buyurmuştur. Bu ayette geçen bisat, geniş yer demektir.”[18]

4. Ayet

---

[16] Kurtubi (18/306)
[17] Tefsiru’l-Begavi (8/231)
[18] Ragıb, Mufradat (1/135)

وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ

“**Yere bakmazlar mı; nasıl düzlendi**?” (Gaşiye 20)

Tefsirler

حدثنا بشر، قال: ثنا يزيد، قال: ثنا سعيد، عن قتادة (وَإِلَى الأرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ) : أي بُسطت

Taberi, Katade’den şöyle dediğini rivayet ediyor: “Yere bakmazlar mı, nasıl yayılıp döşendi” yani serildi demektir.[19] İsnadı hasendir.

İbn Ebi Hatim, Begavi, Vahidi, Sa’lebi, Sem’anî, Kurtubi ve İbn Kesir dediler ki: "Ve yerin nasıl yayılıp döşendiğine" Yayılıp, uzatıldığına.[20]

İbn Adil dedi ki: “Beşik haline getirildi, yani serildi ve uzatıldı” Bazıları buradan dünyanın küre şeklinde olmadığına delil getirmişlerdir. İbnu’l-Hatib dedi ki: “Bu zayıf görüştür. Zira küre

---

[19] Taberi (24/389)
[20] İbn Ebi Hatim Tefsir (12/395) Kurtubi (20/36) İbn Kesir (8/387) Begavi (8/410) Sa’lebi, el-Keşfu ve’l-Beyan (10/190) Vahidi, el-Veciz (1/1197) Sem’ani (6/215)

çok büyük olduğundan her kıtası satıh/düz zemin gibi olur”[21]

Derim ki, bu ve diğer ayetlerin zahiri dünyanın yayılmış olduğuna, satıh şeklinde olduğuna açıkça delalet etmektedir. Peki dünyanın küre şeklinde olduğuna dair yorumlamalara ve zorlamalara iten sebep nedir? Dünyanın küre şeklinde olduğunu bildiren ayet mi yoksa bir hadis mi var ki bu zorlamalara gidilmektedir? Bunun sebebi, kafirlerin ve felsefecilerin dünyanın top gibi yuvarlak olduğuna dair açıklamalarıyla kafalarının karışmış olmasıdır. Allah en iyi bilendir.

Ragıb, Müfredat’ta şöyle der: “Sath; evin üstüdür. Satahtu’l-beyt, eve dam yaptım, satahtu’l-mekan, yeri dam gibi dümdüz yaptım demektir. “Bakmıyorlar mı yere nasıl dümdüz edilmiş?” insatahu’r-Raculu: adam sırt üstü uzandı demektir. Kahine “satih” denmesi bir deri parçasını serdiğinden dolayıdır. Mistah: çadıra kendisiyle çatı yapılan direktir. Satahtu’s-seridete fi’l-kas’ati: tiridi tasa yaydım demektir.[22]

İbn Atiyye şöyle demiştir: “Ayetin zahiri dünyanın düz olduğunu, küre şeklinde olmadığını göstermektedir. İlim ehlinin görüşü de budur. Küre şeklinde olduğuna dair görüş, her ne kadar dinin rükünlerinden bir rüknü eksiltmese

---

[21] İbn Adil el-Lubab (20/302)
[22] Ragıb el-İsfehani, Mufradat (1/580)

de şeriat alimlerinin sabit bulmadığı bir görüştür."[23]

5. ve 6. Ayetler

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى

"Yeryüzünü sizin için düz kılan, orada size yollar açan ve gökten su indiren O'dur" (Taha 53)

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"Yeryüzünü size düz kılan ve belki doğru gidersiniz diye orada yollar yapan" (Zuhruf 10)

Tefsirler

---

[23] İbn Atiyye, el-Muharraru'l-Veciz (5/446)

حدثنا محمد، قال: ثنا أحمد، قال: ثنا أسباط، عن السديّ(الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الأرْضَ مَهْدًا) قال: بساطا

Taberi, Süddi'nin şöyle dediğini rivayet ediyor: "Yeryüzünü sizin için düz kılan" yani sergi kılan demektir.[24]

Mukatil, Vahidi ve İbn Ebi Zemeneyn de aynısını söylemiştir.[25]

عبد الرزاق عن معمر عن الحسن في قوله تعالى { الأرض مهدا } قال فراشا

El-Hasen el-Basri: Mehd: "Yaygı demektir" dedi.[26]

Begavi ve Kurtubi de "Sergi ve yaygı" olarak açıklamıştır.[27]

İbn Kesir: "Sabit, üzerine yerleşilen yaygı demektir" der.[28]

---

[24] Hasen. Taberi (21/572)
[25] Tefsiru İbn Ebi Zemeneyn (1/414) Tefsiru Mukatil (2/330, 3/214) Vahidi, el-Veciz (1/697) bkz.: Tenviru'l-Mikbas (1/328, 2/9)
[26] Abdurrazzak, Tefsir (3/344)
[27] Kurtubi (16/64) Begavi (5/277)
[28] İbn Kesir (7/219)

Ragıb der ki: “Mehd: çocuk için hazırlanan yatak/beşiktir… Mehd ve mihad, hazırlanan, üzerine basılan yerdir…mehedtu leke keza: sana şunu hazırladım, düzledim demektir… imtehede’s-senam: devenin hörgücü beşik gibi düz oldu demektir.[29]

7.Ayet

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

“Yeryüzünü de biz yaydık. Ne güzel düzleyiciyiz.” (Zariyat 48)

Tefsirler

Bu ayette iki kelime dünyanın düzlüğüne delalet etmektedir: feraşnaha ve el-mahidun.

Ragıb der ki: feraşe: elbiseyi yaymaktır. Yayılan şeye ferş ve firaş denir. Allah şöyle buyurmaktadır: “**O Rab ki yeri sizin için bir döşek yaptı**” (Bakara 22) Yani yeryüzünü alçalttı ve onu üzerinde kalmanın imkansız olduğu bir tümsek kılmadı”[30]

Mahidun kelimesi ise bir önceki ayette mehd kelimesinin izahında geçmişti.

---

[29] Mufradat (2/635)
[30] Mufradat (2/320)

Kurtubi dedi ki: “Bu ayet dünyanın küre gibi olduğunu söyleyeni reddetmektedir”[31]

8. Ayet

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا

“Yeryüzünü bir düzlük, dağları da birer kazık yapmadık mı?” (Nebe 6-7)

Tefsirler

حدثني موسى بن هارون، قال: حدثنا عمرو، قال: حدثنا أسباط، عن السُّدّيّ في خبر ذكره، عن أبي مالك، وعن أبي صالح، عن ابن عباس - وعن مُرَّة ، عن ابن مسعود، وعن ناس من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم:"الذي جعل لكم الأرض فراشًا" فهي فراشٌ يُمشى عليها، وهي المهاد والقرار

Taberi İbn Abbas, İbn Mesud ve bir grup sahabeden, rivayet ediyorlar:

“Yeryüzünü size düzlük kılan”: Bu üzerinde yürünen döşek ve yerleşilen düzlüktür.”[32]

---

[31] Kurtubi (10/13)

حدثنا ابن حميد، قال: ثنا مهران، عن سعيد، عن قتادة(أَلَمْ نَجْعَلِ الأرْضَ مِهَادًا) :أي بساطا

Katade dedi ki: “Yeryüzünü düzlük kılmadık mı” yani sergi kılmadık mı demektir.”[33]

نا عبد الرزاق عن معمر ، عن الحسن ، في قوله تعالى : (الأرض مهادا) قال : « فراشا »

El-Hasen dedi ki: “Yeryüzünü düzlük kılmadık mı”: yani yaygı demektir.[34]

İbn Teymiye dedi ki: “Allah Teala Kitabında yeryüzünün yaygı, semanın onun üzerinde çadır gibi yuvarlak kubbe olduğunu yeryüzünün ise döşek ve sergi (düz) kılındığını haber vermiştir.”[35]

9. Ayet

وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا

---

[32] Taberi (1/365)
[33] Taberi (24/151)
[34] Sahih. Abdurrazzak, Tefsir (7/457 no 3374)
[35] Beyanu Telbisi Cehmiyye (2/214)

“Yere ve onu yayana yemin ederim” (Şems 6)

Tefsirler

وقد أخرج الحاكم وصححه عن ابن عباس { والأرض وما طحاها } قال : دحاها

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan: “Tahaha”: yaymak demektir.[36]

حدثني محمد بن عمارة، قال: ثنا عبيد الله بن موسى، قال: ثنا عيسى؛ وحدثني الحارث، قال: ثنا الحسن، قال: ثنا ورقاء، جميعا عن ابن أبي نجيح، عن مجاهد، قوله:(وَالأرْضِ وَمَا طَحَاهَا) قال: دحاها.

Hasen el-Basri ve Mucahid dedi ki: “Ve ma tahaha: yaymak demektir”[37]

حدثني يونس، قال: أخبرنا ابن وهب، قال: قال ابن زيد، في قوله:(وَمَا طَحَاهَا) قال: بَسَطَها

---

[36] Sahih. Hakim (2/571) Şevkani, Fethu’l-Kadir (5/639)
[37] Sahih. Tefsiru Mucahid (2/763) Taberi (24/454) İbn Ebi Hatim (12/414) Kurtubi (20/74) Durru’l-Mensur (8/529) İbn Kesir (8/411) Fethu’l-Bari (6/294)

İbn Zeyd dedi ki: “Tahaha serip yaymak demektir”[38]

وأخرج عبد بن حميد عن أبي صالح والأرض وما طحاها

قال : بسطها وأخرج ابن المنذر عن الضحاك مثله

Abd b. Humeyd, Ebu Salih’ten, İbn Munzir de Dahhak’tan: “tahaha” yaymak demektir dediklerini rivayet etmişlerdir.[39]

Taberi dedi ki: “Tahâhâ: yeryüzünün sağından ve solundan yayılmasıdır” demiştir.[40] Begavi ve Vahidi de yaymak demek olduğunu belirtmiştir.[41]

10. ve 11. Ayetler

أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ

“Şimdi onlar görmüyorlar mı ki, yeri her tarafından eksiltip duruyoruz. Buna galip gelen onlar mı (yoksa biz miyiz)?” (Enbiya 44)

---

[38] Taberi (24/454) İbn Kesir (8/411)
[39] Durru’l-Mensur (8/530)
[40] Taberi (24/453)
[41] Tefsiru’l-Begavi (8/435) Vahidi el-Veciz (1/1206) bkz. Tenviru’l-Mikbas (2/143)

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ
أَطْرَافِهَا

“O müşrikler, bizim, arza girip yanlarından onu eksilttiğimizi görmüyorlar mı?” (Rad 41)

Tefsirler

Bu ayetlerde arzın etraflarından eksiltme ile alimlerin ve hayırlı kimselerin ölümüyle halkının eksilmesinin kastedildiği zikredilmiştir. Konuyla ilgili delil olma yönü, dünyanın etraflarının zikredilmesidir. Ancak kelimenin bu konuya (dünyanın düz oluşuna) delaleti zayıftır.

12. ve 13. Ayetler

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا
فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

“Yeri uzatıp yaydık; üzerine sabit dağlar yerleştirdik. Ve orada ölçülü her şeyi bitirdik” (Hicr 19)

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

“Keza arzı nasıl uzatmış, üzerinde sabit dağlar yerleştirmişiz ve her çeşitten güzel bitkiler yetiştirmişiz” (Kaf 7)

Tefsirler

حدثنا بشر، قال: ثنا يزيد، قال: ثنا سعيد، عن قتادة، قوله(وَالأَرْضَ مَدَدْنَاهَا). وقال في آية أخرى(وَالأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا) وذُكر لنا أن أمّ القرى مكة، منها دُحيت الأرض

Katade dedi ki: “Yeri yaydık” diğer ayette: “Bundan sonra yeri yaydı” Bize anlatıldı ki: şehirlerin anası Mekke’dir, yeryüzü Mekke’den uzatılarak yayılmıştır”[42]

Kurtubi der ki: İbn Abbas der ki:

بسطناها على وجه الماء

Biz arzı su üzerinde yaydık, demektir.

---

[42] Taberi (17/79) Durru’l-Mensur (5/69)

Nitekim yüce Allah bir başka yerde: "**Bundan sonra da yeri yayıp döşedik**" (en-Nâziât, 79/30) diye buyurmaktadır. Bir başka yerde de: **'Yeri de yayıp döşedik, ne güzel düzleyicileriz biz**" (ez-Zâriyât, 51/48) diye buyurmaktadır.

İşte bu buyruklar yerin küresel olduğunu iddia edenlerin kanaatlerini reddetmektedir ki buna dair açıklamalar daha önceden (er-Ra'd, 13/3. âyetin tefsirinde) geçmiş bulunmaktadır[43]

14. Ayet

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً

“**O Rab ki, sizin için yeryüzünü (korunup rahat edebileceğiniz)bir yaygı, göğü de, (onun üzerine) bir çatı yaptı**” (Bakara 22)

Tefsirler

حدثني موسى بن هارون، قال: حدثنا عمرو، قال: حدثنا أسباط، عن السُّدّيّ في خبر ذكره، عن أبي مالك، وعن أبي صالح، عن ابن عباس – وعن مُرَّة ، عن ابن مسعود، وعن ناس من أصحاب النبي صلى الله عليه

---

[43] Kurtubi (10/12)

وسلم:"الذي جعل لكم الأرض فراشًا" فهي فراشٌ يُمشى عليها، وهي المهاد والقرار

İbn Abbas, İbn Mesud ve Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinden bir grup şöyle dediler: "Sizin için yeryüzünü bir yaygı kıldı": üzerinde yürünebilen, düz ve yerleşilen mekan kıldı demektir.[44]

حدثنا بشر بن معاذ، قال: حدثنا يزيد بن زُرَيع، عن سعيد، عن قتادة:"الذي جَعل لكم الأرض فراشًا"، قال: مهادًا لكم.

Katade dedi ki: "Sizin için yaygı kıldı": sizin için düzlük kıldı demektir.[45]

حدثني المثنى، قال: حدثنا إسحاق، عن عبد الله بن أبي جعفر، عن أبيه، عن الربيع بن أنس:"الذي جعل لكم الأرض فراشًا" ، أي مهادًا

Er-Rebi b. Enes dedi ki: "Yeryüzünü sizin için yaygı kıldı" Yani düzlük kıldı" demektir.[46]

---

[44] Hasen. Taberi (1/365) Durru'l-Mensur (1/85)
[45] Hasen. Taberi (1/365)
[46] Hasen. Taberi (1/366)

حدثنا عصام بن رواد العسقلاني ثنا آدم ثنا أبو جعفر – يعني الرازي – عن الربيع ، عن أبي العالية : الذي جعل لكم الأرض فراشا قال : مهادا .

Ebu'l-Aliye dedi ki: "Yeryüzünü sizin için yaygı kıldı" Yani düzlük kıldı" demektir.[47]

وأخرجه محمد بن يوسف الفريابي في تفسيره عن ورقاء عن ابن أبي نجيح عن مجاهد بلفظه

Aynısını Firyabi, Tefsir'inde, Mucahid'den rivayet etmiştir.[48]

حدثنا أبو زرعة ، ثنا عمرو بن حماد ، ثنا اسباط ، عن السدى : الذي جعل لكم الأرض فراشا اما فراشا فهي فراش يمشي عليها وهي المهاد والقرار . وروى عن قتادة والربيع بن انس نحو ذلك

Suddî dedi ki: "Yeri sizin için yaygı kılan": Üzerinde yürünebilen yagıdır. O da sabit bir

---

[47] Hasen. İbn Ebi Hatim Tefsir (1/56)
[48] Hasen. İbn Hacer, Tagliku't-Ta'lik (3/491)

düzlüktür. Bu Katade ve Rebi b. Enes'ten de rivayet edilmiştir.[49]

Hülasa: Bu bölümde zikredilen ayetlerde dünyanın dehâ, tahâ, firaş/feraşe, bisat, medd, satıh ve mehd/mihad gibi lafızlarla zikredildiğini ve bu lafızların hepsinin zahirinin yayılma, uzatılma, düzleştirme anlamlarına geldiğini gördük. Zahir anlamın dışına çıkılması için yine nastan bir delil gerekir. Dünyanın küre şeklinde olduğunu söyleyenler ise bu anlamların, dünyanın büyüklüğü sebebiyle küre olmasına mani olmadığını ifade etmeye çalışmışlardır. Ancak onları dünyanın küre olduğu fikrine iten sebep, felsefe ve kelamcıların iddialarıdır. Naslarda dünyanın küre olduğuna delalet yoktur. Her ne kadar bazıları kendi iddialarına göre dünyanın yuvarlak olduğunu ifade ettiğini düşündükleri bazı ayetler zikretmişlerse de ilerleyen kısımlarda bu iddialara cevaplar verilecektir.

Şeyh Abdulaziz b. Baz şöyle demiştir:

"Dünyanın küre biçiminde olduğu meselesine gelince, Ebul-Abbas İbn Teymiyye – Allah rahmet eylesin- Ebul-Hasan Ahmed bin Cafer el-Münadi'den naklen İslam alimlerinin, Dünyanın yuvarlak olduğunu söylediklerini kaydetmektedir. Esasen dünyanın yuvarlak olması, onun insanlarla meskûn kısımlarının düz olduğuna ve Allah tarafından onlar için döşek ve

---

[49] Hasendir. İbn Ebi Hatim Tefsir (1/56)

beşik haline getirildiğine aykırı değildir. Tıpkı Allah Teâlâ'nın şöyle buyurduğu gibi:

«O'dur ki yeryüzünü sizin için döşek kılmıştır»[50]

«Biz yeryüzünü bir beşik, dağları da kazıklar yapmadık mı?»[51]

«Deveye bakmazlar mı ki nasıl yaratıldı? Gökyüzüne bakmazlar mı ki nasıl yükseltildi? Dağlara bakmazlar mı ki nasıl dikildiler? Yeryüzüne bakmazlar mı ki nasıl dümdüz hale getirildi?»[52]

Evet yeryüzü küre şeklindedir; âleme karşı olan dışa dönük yüzü ise *-insanlar onun üzerinde karar bulabilsin ve içindekilerden faydalanabilsinler diye-* düzdür. Nakli ve hissi deliller arasında buna aykırı bir şey bilmiyoruz. En doğrusunu ise ancak Allah Teâlâ bilir."

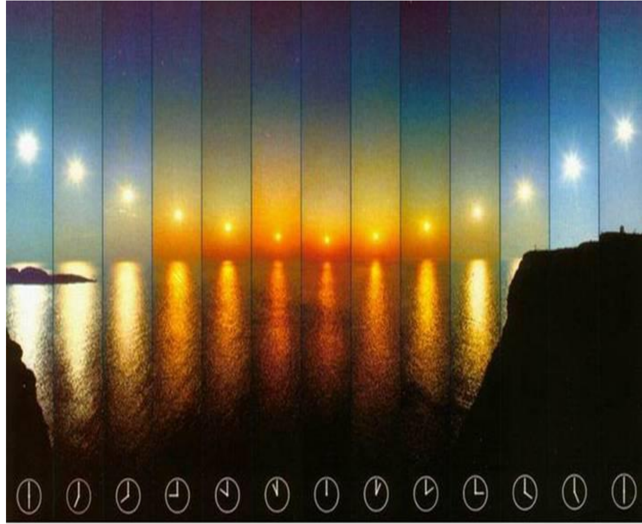
Şeyh b. Baz dünyanın küre şeklinde olduğunu kabul ederken dayanmış olabileceği bir nas yoktur. Ancak nasların dünyanın küre şeklinde olmasını mutlak olarak reddetmediğine işaret etmiştir. Hissi delillerden ne gibi bir delile dayandı da dünyanın küre şeklinde olduğunu kabul etti bilmiyorum. Zira hissi deliller dünyanın küre şeklinde olduğunu henüz ispat edememiştir.

---

[50] Bakara/22
[51] Nebe'/6, 7.
[52] Ğaşiye/17-20

Bunu ancak felsefeciler, kelamcılar ve kafirler iddia etmiştir.

Norveç'in Nordkap kentinde 3 ay güneşin hiç batmadığı, 3 ay da hiç doğmadığı gözlemlenmektedir. Dünya küre şeklinde olsaydı güneşin orada batmadığı ve doğmadığı zamanların sözkonusu olmaması gerekirdi.

İsveç - Norveç sınırı ve temmuz ayında bır kaç günlüğüne bu manzara aynen görülüyor. Günes hiç batmadan gölün etrafında 360 derece dolanıyor

Dünya Düz Yuvarlak ve Sema Onun Üzerinde Kubbedir

Geçen ayetler dünyanın küre şeklinde olmadığına, düz olduğuna delalet etmektedir. Bir kısım rivayetlerden de dünyanın yuvarlak ve zemin olarak düz olduğu, anlaşılmaktadır. Semalar ise dünyanın üzerine kubbe gibidir.

وَالسَّمَاءَ بِنَاءً

“**Semayı da (kubbemsi) tavan yaptı**” (Bakara 22, Gafir 61)

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ

“**Gökyüzünü (karışıklıktan) korunan bir çatı yaptık. Böyle olduğu halde onlar, yine de O'nun delillerinden yüz çevirmektedirler.**” (Enbiya 32)

وفي الحديث: "ما السموات السبع وما فيهن وما بينهى في الكرسي إلا كحلقة ملقاة بأرض فلاة والكرسي في العرش كتلك الحلقة في تلك الفلاة"

Ebû Zerr -Radıyallâhu anh-'ın rivâyet ettiği bir hadiste Peygamber -Sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

"**Yedi kat gök ve yedi kat yer, Allah'ın kürsüsü yanında, ancak geniş, çöl bir yere bırakılmış bir halka gibidir. Arşın kürsüye üstünlüğü ise geniş çölün bu halkaya üstünlüğü gibidir**."[53]

Bu hadis dünyanın tepsi gibi düz ve halka şeklinde olduğuna delalet etmektedir.

وأخرج ابن جرير وابن مردويه وأبو الشيخ عن أبي ذر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: يَا أَبَا ذَرٍّ ، مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ فِي الْكُرْسِيِّ إِلاَّ كَحَلْقَةٍ مُلْقَاةٍ فِي أَرْضٍ فَلاةٍ ، وَفَضَلُ الْعَرْشِ عَلَى الْكُرْسِيِّ كَفَضْلِ الْفَلاةِ عَلَى تِلْكَ الْحَلْقَةِ.

İbn Cerir, İbn Merduye ve Ebu'ş-Şeyh, Ebu Zerr radıyallahu anh'den rivayet ediyorlar: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

---

[53] Sahihtir. Ahmed (5/178) Bezzar (160) İbn Ebi Şeybe el-Arş (58) Ebu'ş-Şeyh (1/206, 220) Taberi (3/12) İbn Hibban (361) Ebu Nuaym Hilye (1/166) Beyhaki el-Esma ve's-Sıfat (2/149) Elbani Sahiha (109)

“**Ey Ebu Zer! Kürsîde yedi gök ancak yeryüzünde boş bir araziye atılmış halka gibidir. Arşın kürsiye olan fazlalığı arazinin bu halkaya olan fazlalığı gibidir.**”[54]

وأخرج سعيد بن منصور، وأبو الشيخ عن مجاهد

قال: **ما أخذت السموات والأرض من العرش إلا كما تأخذ الحلقة من أرض فلاة**.

Said b. Mansur ve Ebu’ş-Şeyh, Mucahid’den rivayet ediyorlar: “Gökler ve yerin arşa göre durumu boş bir araziden alınan halka gibidir.”[55]

---

[54] Şahitleriyle sahihtir. Taberi (1/16) Beyhaki el-Esma ve’s-Sıfat (2/300) Ebu’ş-Şeyh el-Azamet (2/570) İbn Hibban (2/77) Ebu Nuaym Hilye (1/166) Ebu Cafer b. Ebi Şeybe Kitabu’l-Arş (58) Zehebi el-Uluv (307) İbn Furek Muşkilu’l-Hadis (s.458) Elbani es-Sahiha (109)

[55] Sahih maktu. Ebuş Şeyh el-Azamet (2/585, 633) Ebu Cafer Osman b. Ebi Şeybe, el-Arş (s.114) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (591) Zehebi el-Uluv (327) Durru’l-Mensur (4/334) Zehebi Tezkiratu’l-Huffaz (3/6) isnadında Leys b. Ebi Suleym vardır. Ancak bu rivayetin el-A’meş’ten bir mutabisini; Darimi er-Reddu Ala Bişr el-Merisi (s.74) Beyhaki el-Esma ve’s-Sıfat (s.115) rivayet etmişlerdir. Hafız İbn Hacer, Fethu’l-Bari’de (13/411): “Said b. Mansur Tefsir’inde sahih isnad ile Mucahid’den rivayet etmiştir” demiştir.

وأخرج أبو الشيخ عن ابن عباس قال: **ما يقدر قدر العرش إلا الذي خلقه، وإن السموات في خلق العرش مثل قبة في صحراء.**

Ebu'ş-Şeyh, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: "Arş'ın kıymetini ancak onu yaratan takdir edebilir. Muhakkak ki gökler, arşın yaratılışında tıpkı sahradaki bir kubbe gibidir."[56]

وأخرج ابن جرير وابن المنذر عن ابن مسعود وناس من الصحابة قال: إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَلَمْ يَخْلُقْ شَيْئًا غَيْرَ مَا خَلَقَ قَبْلَ الْمَاءِ ، فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ

---

[56] Sahih mevkuf. Taberi (10/3) Taberani (12/39) Hakim (2/282) Darekutni es-Sıfat (s.30) Ebu'ş-Şeyh el-Azamet (2/552, 582) Beyhaki el-Esma ve's-Sifat (s.354) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (590, 1091) Darimi er-Reddu Ala Merisi (s.71, 73, 74) Ebu Cafer Osman b. Ebi Şeybe el-Arş (s.114) Hatib Tarih (9/251) Herevi Erbain (s.125) İbn Huzeyme et-Tevhid (s.107-108) Tefsiru İbn Ebi Hatim (1/194) Hakim et-Tirmizi er-Reddu Ale'l-Muattila (s.102) Durru'l-Mensur (4/335) Hakim; Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih demiş, Zehebi de onu doğrulamıştır. Heysemi Mecmau'z-Zevaid'de (6/323) "Ravileri sahihin ravileridir" demiştir. Zehebi de el-Uluv'da ravilerinin güvenilir olduğunu söylemiş, Elbani; "Bu isnad sahihtir" demiştir. Bkz.: Muhtasaru'l-Uluvv (s.102)

أَخْرَجَ مِنَ الْمَاءِ دُخَانًا فَارْتَفَعَ فَوْقَ الْمَاءِ فَسَمَا عَلَيْهِ، فَسَمَّاهُ سَمَاءً، ثُمَّ أَيْبَسَ الْمَاءَ فَجَعَلَهُ أَرْضًا وَاحِدَةً، ثُمَّ فَتَقَهَا فَجَعَلَ سَبْعَ أَرَضِينَ فِي يَوْمَيْنِ فِي الأَحَدِ وَالاثْنَيْنِ ، فَخَلَقَ الأَرْضَ عَلَى حُوتٍ، وَالْحُوتُ هُوَ النُّونُ الذي ذكره تعالى في القرأن بقوله: (ن وَالقَلَمِ)، والحوت في الماء، والماء عَلَى صَفَاةٍ، وَالصَّفَاةُ عَلَى ظَهْرِ مَلَكٍ ، وَالْمَلَكُ عَلَى الصَّخْرَةِ، وَالصَّخْرَةُ فِي الرِّيحِ، وَهِيَ الصَّخْرَةُ الَّتِي ذَكَرَ لُقْمَانُ ، لَيْسَتْ فِي السَّمَاءِ، وَلا فِي الأَرْضِ، فَتَحَرَّكَ الْحُوتُ فَاضْطَرَبَ فَتَزَلْزَلَتِ الأَرْضُ، فَأَرْسَى عَلَيْهَا الْجبَالَ فَقَرَّتْ بِالْجِبَالِ فَالْجِبَالُ تَفْخَرُ عَلَى الأَرْضِ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ: (وَألقى في الأَرضِ رَواسِيَ أَن تَميدَ بِكُم)، وَخَلَقَ الْجبَالَ فِيهَا وَأَقْوَاتَ أَهْلِهَا وَشَجَرَهَا وَمَا يَنْبَغِي لَهَا فِي يَوْمَيْنِ،: الثلاثاء والأربعاء (ثُمَّ اِستَوى إِلى السَماءِ وَهِيَ دُخانٌ) وذلك الدخان من تنفس الماء حين تنفس فجعلها سماء واحدة ثم فتقها فجعلها سبع سموات في يومين: الخميس والجمعة، وإنما سمى يوم الجمعة لأنه جمع فيه خلق السموات والأرض (وَأوحَى في كُلِّ سَمَاءٍ أَمرَها) قال: خلق في كل سماء خلقا من الملائكة، والخلق الذي فيها من

37

البحار والجبال وجبل البر، وما لا يعلم ثم زين السماء الدنيا بالكواكب، فجعلها زينة وحفظا يحفظ من الشياطين(.

İbn Cerir (et-Taberi) ve İbnu'l-Munzir, İbn Mesud radıyallahu anh' ve ashâbtan bir topluluktan nakleder ki:

"Allah Azze ve Celle'nin arşı suyun üzerindeydi, suyun yaratılmasından önce hiç bir şey yaratılmamıştı. Allah yaratıkları yaratmak isteyince sudan buhar meydana getirdi. Buhar suyun üzerinden yükseldi ve bu yükselen şeye yükseklik mânasına "sema" dedi. Sonra suyu katılaştırdı ve ondan bir tek yer meydana getirdi, sonra bu yerleri parçaladı ve onları iki günde; pazar ve pazartesi günü, yedi yer haline getirdi. Yeri balığın üzerinde yarattı ki balık Allah Teâlâ'nın Kalem sûresinde:

"**Nûn ve Kaleme andolsun ki...**" (Kalem, 1) söz konusu edilen nun balığıdır. Balık sudadır. Su ise kayalığın üzerindedir. Kayalık hiç bir bitki bitirmeyen büyük bir taşın üzerindedir. Taş ise, bir meleğin sırtındadır, melek de bir kayanın üzerindedir kaya rüzgârdır. İşte Lokman'ın "Ne gök vardı ne yeryüzü. Balık hareket etti ve kımıldadı, yeryüzü sarsıldı ve üzerine dağlar çekilerek durduruldu bunun için dağlar yeryüzünün üzerine oturtulmuştur" diye bahsettiği kaya budur. Allah Teâlâ'nın:

“**Yeryüzünde sarsılmayasınız diye sabit dağlar meydana getirmiştir**” (Nahl, 15 -16) âyetinde bahsettiği dağlardır. Allah dağları yeryüzünde yaratmış ve yeryüzünde halkın yiyeceği gıda maddelerini ve ağaçları da salı ve çarşamba günü olmak üzere iki günde yaratmıştır.

“**Sonra duman halinde bulunan göğe yöneldi**.” (Bakara 29) Bu duman suyun buharlaşmasından olmuştu ve bir tek gök halinde idi, sonra onları parçaladı, perşembe ve cuma günleri iki günde yedi gök haline getirdi. Cuma gününe, Cum'a denmesinin sebebi Allah'ın o günde göklerle yeri birleştirmiş olmasındandır.

“**Allah bunun üzerine iki gün içinde yedi gök var etti ve her göğün işini kendisine bildirdi**.” (Fussilet, 12) Allah her gökte meleklerle beraber oranın yaratıklarını yarattı, denizleri, dağları ve daha bizim bilmediğimiz şeyleri. Sonra dünya göğünü yıldızlarla süsledi ve onu şeytânlardan korunan bir korunak ve süs yaptı.”[57]

---

[57] Sahih. Taberi (1/435, 20/141) Beyhaki el-Esma ve’s-Sıfat (807) İbn Huzeyme Tevhid (2/887) İbn Ebi Hatim (1/78) İbn Kesir (1/214) Kurtubi (1/256) Zehebi el-Uluv (187) Durru’l-Mensur (1/61) Elbani Muhtasaru’l-Uluv (s.75 no: 54)

إن أول شيء خلقه الله القلم فقال له اكتب فقال وما أكتب فقال القدر فجرى من ذلك اليوم بما هو كائن إلى أن تقوم الساعة قال وكان عرشه على الماء فارتفع بخار الماء ففتقت منه السماوات ثم خلق النون فبسطت الأرض عليه والأرض على ظهر النون فاضطرب النون فمادت الأرض فأثبتت بالجبال فإن الجبال تفخر على الأرض

Abdullah b. Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir:

“Allah Azze ve Celle’nin ilk yarattığı şey kalemdir. Ona: “Yaz” dedi. O da: “Ey Rabbim! Ne yazayım?” dedi.

“Kaderi yaz” buyurdu. O da kıyamet gününe kadar olacak her şeyi yazdı. Arşı su üzerinde idi. Suyun buharı yükseldi ve ondan gökleri yarattı. Sonra yeryüzünün üzerinde bulunduğu balığı (nun’u) yarattı. Yeryüzünü balığın üzerinde yaydı. O hareket edince yeryüzü sallandı. Bunun üzerine onu dağlarla sabitledi. Muhakkak ki dağlar, yere karşı daha sağlam olmakla övünür.”[58]

---

[58] Sahih mevkuf. Vekî A’meş’ten rivayet ettiği nüshasında (s.57 no:4) Taberi Tefsirinde (23/524) Tarihu’t-Taberi (1/17) Acurri eş-Şeria (s.178, 179) Tefsiru İbn Ebi Hatim (12/324) Ebu’ş-Şeyh el-Azamet

أول ما خلق الله من شيء القلم ثم خلق النون
فكبس الأرض على ظهر النون

İbn Abbas radıyallahu anhuma dedi ki: "Allah'ın ilk yarattığı şey kalemdir. Sonra balığı yarattı ve yeryüzünü balığın sırtına yerleştirdi."[59]

وأخرج عن إياس بن معاوية قال: السَّمَاءُ مقببة عَلَى الأَرْضِ مِثْلُ الْقُبَّةِ.

İyas b. Muaviye şöyle demiştir: "Sema, yeryüzü üzerinde kubbe gibidir."[60]

(4/1380) İbn Mende Tevhid (15, 65) Hakim (2/541) Beyhaki el-Esma ve's-Sıfat (s.481) Beyhaki (9/3) Ziyau'l-Makdisi el-Muhtare (4/78) Firyabi el-Kader (64) hepsi de el-A'meş – Ebu Zabyan – İbn Abbas radıyallahu anhuma tarikiyle rivayet ettiler. İsnadı sahihtir.
- İlk kısmı merfu olarak İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Ebu Ya'la (4/217) Ebu Nuaym Hilye (8/181) Beyhaki el-Esma ve's-Sıfat (s.480-481) Taberi (29/16) sahihtir. Daha önce tahrici geçmişti.

[59] İbn Ebi Şeybe (7/271) İbn Fudayl – Ata – Said b. Cubeyr – İbn Abbas radıyallahu anhuma isnadıyla rivayet etmiştir.

[60] Sahih maktu. Taberi (16/325) İbn Hazm el-Fasl Fi'l-Milel ve'l-Ehva ve'n-Nahl (2/80) Ebu'ş-Şeyh el-Azamet (3/1024) Sa'lebi el-Keşf ve'l-Beyan (5/268) İbn Atiyye el-Muharraru'l-Veciz (4/56) Tefsiru'l-Begavi (4/292) İbn Kesir Tefsir (4/429) Suyuti Durru'l-Mensur

وأخرج عن وهب قال: شيء من أطراف السماء محدق بالأرضين، والبحار كأطراف الفسطاط.

Vehb şöyle demiştir: “Yerleri ve denizleri çevreleyen semanın etrafında çadır gibi bir şey vardır”[61]

وأخرج ابن أبي حاتم عن جرير بن مطعم: إِنَّ اللَّهَ عَلَى عَرْشِهِ, وَعَرْشُهُ عَلَى سَمَوَاتِهِ, وَسَمَوَاتُهُ عَلَى أَرْضِهِ هَكَذَا، وَقَالَ بِإِصْبَعَيْهِ مِثْلَ الْقُبَّةِ.

İbn Ebi Hatim, Cubeyr b. Mut’im’den, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

“**Muhakkak ki Allah arşının üzerindedir. Arşı göklerin üzerinde, gökler de şu şekilde –**

(1/86, 4/601) Tefsiru’l-Hazin (4/3) İbn Teymiyye er-Reddu Ale’l-Mantikiyyin (1/263) Mecmuu’l-Fetava (6/557, 589, 25/194) Şevkani Fethu’l-Kadir (4/87) Şankıti Advau’l-Beyan (3/77) aynısı Katade, Hasen el-Basri ve İbn Abbas radıyallahu anhumden de rivayet edilmiştir.

[61] İsnadı zayıftır. Tarihu’t-Taberi (1/14) Ebu’ş-Şeyh el-Azamet (3/1053, 4/1399) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (1093) Zehebi el-Uluv (s.99) Durru’l-Mensur (1/86) Ebu’l-Huseyn el-Malati et-Tenbih (s.104) israiliyattandır.

parmaklarıyla kubbe gibi işaret yaparak – yeryüzünün üzerindedir."[62]

وأخرج ابن أبي حاتم عن السدي في قوله تعالى: (وَالسَّماءَ بِناءً) قال: بِنَاءُ السَّمَاءِ عَلَى الأَرْضِ كَهَيْئَةِ الْقُبَّةِ وَهِيَ سَقْفٌ عَلَى الأَرْضِ.

İbn Ebi Hatim, es-Suddî'den "**Sema'yı bina kıldık**" ayeti hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Sema, yeryüzü üzerine kubbe gibi bina edilmiştir ve o yeryüzü üzerinde bir tavandır."[63]

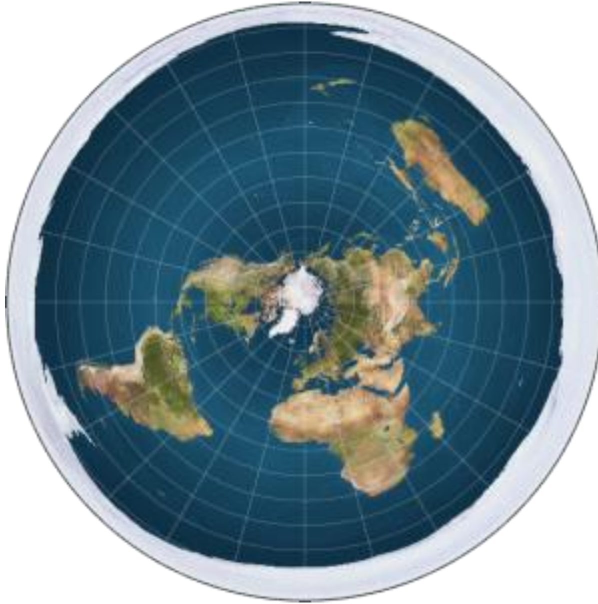
---

[62] İsnadı zayıftır. Lakin hadisin metni sabittir. Ebu Davud (4726) Buhari Tarihu'l-Kebir (2/224) İbn Ebi Şeybe el-Arş (s.56 no:11) Darekutni es-Sıfat (1/31 no:38) Beyhaki el-Esma ve's-Sifat (883) Bezzar (2907) Taberani (2/128) Acurri eş-Şeria (s.293) İbn Ebi Hatim Tefsir (1/56, 9/409) İbn Huzeyme Tevhid (1/239) Ebu'ş-Şeyh el-Azamet (2/544) Abdulhak İşbili Ahkam (1/256) Lalkai İtikad (3/394) İbn Teymiyye Beyanu Telbisi'l-Cehmiyye (1/571) Mecmuu'l-Fetava (5/580) Durru'l-Mensur (1/86) Elbani Daifu'l-Cami (6137) Mukbil b. Hadi el-Vadii eş-Şefaat (118) müdellis bir ravi olan İbn İshak tek kalmış ve bunu tedlis sigası olan an'ane ile rivayet etmiştir. bu yüzden zayıftır.

[63] Sahih maktu. İbn Ebi Hatim Tefsir (1/56)

وأخرجن ابن جرير عن ابن عباس وناس من الصحابة في قوله تعالى: (وَالسَمَاءَ بِناءً) قال: عَلَى سَقْفِ الأَرْضِ كَهَيْئَةِ الْقُبَّةِ.

İbn Cerir (et-Taberi) İbn Abbas radıyallahu anhuma ve bir grup sahabeden "**Semayı bina kıldık**" ayeti hakkında şöyle dediğini rivayet ediyor: "Yeryüzünün tavanı üzerine kubbe şeklindedir."[64]

[64] Sahih mevkuf. Taberi (1/367) Şevkani Fethu'l-Kadir (1/48) Durru'l-Mensur (1/85)

Gece ile Gündüz Yaratılmış Varlıklardır, Dünyanın Dönmesiyle Oluşmazlar

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا

“İçinde istirahat etmeniz için geceyi sizin için yaratan, gündüzü de aydınlık yapan Allah'tır” (Mu’min/Gafir 61, Yunus 67, Neml 86)

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

“Yörüngelerinde biteviye hareket eden güneşi ve ayı. gece ile gündüzü, sizin istifadenize sunan.” (İbrahim 33)

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا

“Biz, geceyi ve gündüzü iki delil kıldık. Gecenin delilini silip, Rabbınızdan rızık istemeniz ve senelerin sayısını ve hesabını bilmeniz için gündüzün delilini aydınlık kıldık. Her şeyi uzun uzun açıkladık.” (İsra 12)

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

“Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratan Odur; bunların herbiri bir yörüngede yüzer.” (Enbiya 33)

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ
أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا

“İbret almak, yahut şükretmek isteyen kimseler için, gece ile gündüzü birbiri ardınca getiren de Allah'tır.” (Furkan 62)

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا
إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِضِيَاءٍ
أَفَلَا تَسْمَعُونَ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ
النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ

يَأْتِيكُمْ بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ وَمِنْ
رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“(Ey Muhammed!) De ki: "Allah, kıyamet gününe kadar geceyi üzerinizde devamlı kılsa, Allah'tan başka hangi ilah size bir ışık getirir, haydi söyleyin; hiç işitmiyor musunuz? Ve yine de ki: "Allah, kıyamet gününe kadar gündüzü üzerinizde devamlı kılsa, Allah'tan başka hangi ilâh size bir gece getirir de, o gecede dinlenirsiniz, haydi söyleyin; hiç görmüyor musunuz" O, geceyi ve gündüzü, içinde dinlenmeniz ve lûtfundan rızık aramanız için size kendi rahmetinden yaratmıştır; belki böylece şükredersiniz.” (Kasas 71-73)

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ
عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى أَلَا
هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

“Gökleri ve yeri hak ile yaratmıştır. Geceyi gündüzün üzerine örter, gündüzü de gecenin

üzerine örter. Güneşi ve ayı emre âmâde kılmıştır. Her ikisi de belli bir süreyi doldurmak için akıp gitmektedir. Bilesiniz ki Allah, dâima gâlibtir; çok bağışlayıcıdır.” (Zümer 5)

Bazıları gecenin gündüze dolanmasını (Zümer 5) dünyanın küre şeklinde olduğuna delil getirmeye çalışmışlardır. Bu haktan en uzak sözlerden biridir. Zira ayette gece ile gündüzün dünyaya dolandığı değil, gecenin gündüze dolandığı zikredilmektedir. Gündüz ile gece ise, dünyadan ayrı, yaratılmış birer varlıktır. Önce dünyanın döndüğüne kendilerini inandıranlar, sonra dünyanın küre şeklinde olduğunu ispatlamak için gece ile gündüzün dünyanın dönmesiyle oluştuğunu iddia ettiler. Bütün bunlar naslara dayanan açıklamalar değil, felsefi kuruntulara dayanan görüşlerdir.

وَآيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ
مُظْلِمُونَ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ
تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى
عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ
تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي
فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

“Gece de onlar için bir delildir. Gündüzü ondan sıyırıp alırız da karanlık içinde kalıverirler. Güneş, kendine âit bir yer çevresinde akar gider. Bu, dâima gâlib olan ve her şeyi hakkıyle bilen Allah'ın takdiridir. Aya da, eski hurma salkımının eğri dalı haline gelinceye kadar konaklar tayin etmişizdir. Ne güneşin aya yetişip onunla birleşmesi mümkündür, ne de gecenin gündüzü geçmesi. Hepsi de bir yörüngede yüzerler.” (Yasin 37-40)

Yine Zenadika taifesinden Edip Yüksel, Kur’an En Büyük Mucize adlı kitabında, “**Her biri bir yörüngede yüzmektedir**” (Yasin 40) ayetinde geçen “kullu” kelimesinin en az 3 şey için kullanılacağını dolayısıyla sadece güneş ve ay değil, dünyanın da bunların içinde olması gerektiğini ve dünyanın hareket ettiğini söylemiştir.

Halbuki mezkur ayette, gece, gündüz, güneş ve ay olmak üzere 4 şey sayılmaktadır. Dünya ayette geçmediği halde ayete katmaya Zındık Edip’i zorlayan nedir? Gayri Muslimlerin kuyruklarına yapışmış olması değil mi?

Ayet ise, gece ile gündüzün de tıpkı güneş ve ay gibi hareket edip yüzmekte olduğunu bildirmekte, ama dünyadan bahsetmemektedir.

وأخرج أبو الشيخ عن ابن عباس أنه سئل أيهما كان قبل: الليل أم النهار قال: الليل ثم قرأ: (**أَوَلَم يَرَ الَّذين**

كَفروا أَنَّ السَّمَواتِ وَالأَرضَ كانَتا رَتقاً فَفَتَقناهُما) ثم قال كان بينهما ظلمة، وذلك لتعلموا أن الليل كان قبل النهار.

Ebu'ş-Şeyh, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan rivayet ediyor: "İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya gecenin mi yoksa gündüzün mü daha önce olduğu sorulunca,

"**Şu küfredenler bilmezler mi ki gökler ve yer, (bir zamanlar) bitişik idi de, biz onları ayırdık**" (Enbiya 30) ayetini okudu, sonra şöyle dedi:

"İkisinin arasında karanlık vardı." Böylece gecenin gündüzden önce olduğunu anladılar."[65]

[65] Sahih mevkuf. Tefsiru's-Sevri (s.200) Ebu'ş-Şeyh el-Azamet (4/1367) İbn Ebi Hatim Tefsir (10/342) İbn Kesir Tefsir (5/339) Abdurrazzak Tefsir (4/332) Taberi (18/433)

Göktekileri ve Yerdekileri Tutan Allah Azze ve Celle’dir

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ

“**Görmüyor musun, Allah, yeryüzündeki her şeyi ve kendi emriyle denizde yüzen gemileri size boyun eğdirmiştir. Keza izni olmaksızın yer üzerine düşmemesi için göğü de tutmaktadır. Şüphesiz Allah, insanlara karşı çok şefkatlidir; çok merhametlidir**.” (Hac 65)

İbn Kesir şöyle demiştir: “Buyruğu olmadıkça, göğü yerin üzerine düşmemesi için O tutar.” Şayet dileyip göğe izin vermiş olsaydı, yeryüzüne düşer ve ondakileri helak ederdi. Fakat lutfu, rahmeti ve kudretinden olarak göğü buyruğu olmadıkça yeryüzüne düşmemesi için O tutar.”[66]

---

[66] İbn Kesir (5/451)

Dünya küre şeklinde olsa idi, onun üzerinde kubbemsi tavan olan sema’nın onun üzerine düşmesinden bahsedilmezdi.

{ إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ أَنْ تَزُولا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا }

“Yerlerinden oynamamaları için gökleri ve yeri Allah tutmaktadır. Onlar yerlerinden oynarsa, Allah'tan başka hiç kimse onları tutamaz. Onun içindir ki Allah, Halîm'dir; çok bağışlayıcıdır.” (Fatır 41)

Göklerin Dışına Çıkılıp da Dünyanın Fotoğrafını Çektiğini İddia Edenler Yalancılardır

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ

“**Ey cin ve insan topluluğu! Eğer göklerin ve yerin yanlarından çıkıp kaçmaya gücünüz yeterse kaçın. Fakat gücünüz olmadıkça kaçamazsınız**.” (Rahman 33)

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَسْحُورُونَ

“**Eğer gökten, üzerlerine bir kapı açsaydık da oradan yukarı çıksalardı yine de "gözlerimiz engellendi; biz (Muhammed tarafından büyülenmiş kimseleriz) derlerdi**.” (Hicr 14-15)

Bu ayetler insanların semaların dışına çıkamadıklarını ifade etmektedir. Nitekim

Amerika'lının 1969 yılında aya çıktığı iddiasıyla yayınlanan fotoğrafların montaj olduğu çeşitli şekillerde ispatlanmıştır. Çok daha gelişmiş teknoljik imkanlara sahip oldukları yıllarda Challenger mekiği infilak etmiş, bir daha da uzaya çıkma teşebbüsünde bulunamamışlardır.

Amerika'da bulunan "The Flat Earth Society" (Düz Dünya Cemiyeti) uzaydan çekildiği iddia edilen dünya fotoğraflarının montaj olduğunu açıklamakta, dünyanın yuvarlak olduğuna dair denizde vapurun önce bacasının göründüğü şeklinde getirilen delile, Einstein'in Relativite/görecelilik kanunu dahilindeki ışık kırılması ve algı yanılması açıklamalarıyla cevap vermektedir.[67]

[67] Bkz: http://theflatearthsociety.org

Dünyanın Sabit Oluşu

1. Ayet

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

“Göğün ve yerin O'nun emriyle (hareketten kesilip olduğu yerde veya bu düzen içinde) durması da, O'nun ayetlerindendir.” (Rum 25)

Tefsir

İbn Kesir şöyle demiştir: “Allah Teâlâ'nın: “Göğün ve yerin O'nun emri ile ayakta durması da yine O'nun âyetlerindendir.” kavli şu âyetler gibidir: “**Buyruğu olmadıkça göğü düşmemesi için O tutar.**” (Hacc, 65), “**Muhakkak ki, zail olmasınlar diye gökleri ve yeri tutan Allah'tır**.” (Fâtır, 41). Ömer İbn Hattâb radıyallahu anh yeminde zorlandığı zaman şöyle dermiş: Hayır, göğün ve yerin, emriyle ayakta durduğu Allah'a yemîn ederim. Yani gökler ve yeryüzü O'nun

emri ve buyruğu altına almasıyla ayakta sabit durmaktadır."[68]

2. ve 3. Ayetler

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا أَإِلَهٌ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"(Onlar mı daha hayırlıdır,) yoksa yeryüzünü durgun yapan, aralarına ırmaklar koyan, üzerine sabit dağlar diken ve iki deniz arasına bir engel koyan mı? Allah ile birlikte bir de ilâh mı? Hayır, onların çoğu bilmiyorlar." (Neml 61)

جَعَلَ لَكُمُ الأَرْضَ قَرَارًا

"Yeryüzünü sizin için durgun yer, göğü de bina yapan," (Gafir/Mu'min 64)

Tefsir

Bu ayetlerde karra/karar kelimesi geçmektedir. Ragıb şöyle der:

---

[68] İbn Kesir (6/310)

"Karra fi mekanihi yakirru kararan": Yerinde hareketsiz bir şekilde donakaldı. Bu kelimenin aslı soğukluk anlamındaki kurra'dan gelmektedir. Bu da durgunluğu gerektirir. Harra/sıcaklık ise hareketi gerektirir. Ahzab 33. Ayeti: "Vekırne fi buyutikunne: evlerinizde oturun" şeklinde de okunmuştur… yevmu'l-karra: kurban bayramından sonraki güne denir. Çünkü insanlar o günde Mina'da durmaktadırlar."[69]

Buna göre dünyanın "karar" kılınması; durgun, sabit kılınması anlamına gelir.

4. Ayet

إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

"Yerlerinden oynamamaları için gökleri ve yeri Allah tutmaktadır. Onlar yerlerinden oynarsa, Allah'tan başka hiç kimse onları tutamaz. Onun içindir ki Allah, Halîm'dir; çok bağışlayıcıdır." (Fatır 41)

Tefsir

---

[69] Ragıb el-İsfehani, Mufradat (2/374-375)

İbn Kesir dedi ki: “Sonra Allah Teâlâ gökleri ve yeri ayakta tutan ve ikisi arasında bulunan varlıkları birbirine cezbeden yüce kudretini haber vererek buyuruyor ki: “**Muhakkak ki zail olmasınlar diye gökleri ve yeri tutan Allah'tır.»** Yerlerinden kayıp gitmelerini önleyen O'dur. **“İzni olmadıkça, göğü yerin üzerine düşmemesi için O tutar**.” (Hacc, 65) Bir başka âyette de şöyle buyurulur: “**Göğün ve yerin, O'nun emriyle ayakta durması da yine O'nun âyetlerindendir.**” (Rûm, 25), “**Göklerle yer zail olurlarsa andolsun ki bundan sonra onları kimse tutamaz**?” (Fâtır, 41), Göğün ve yerin oldukları şekilde devamlarını sağlamaya O'ndan başka kimsenin gücü yetmez. O, bunca güç ve kudretine rağmen yine de Halîm'dir, Gafûr'dur. Kullarının kendisine isyan, edip küfrettiklerini görür, hilm ile muamele eder, onların cezasını hemen çabucak vermez, te'hîr eder ve bir süreye kadar bekletir. Başkalarının da suçunu örter ve bağışlar. “**Şüphesiz ki O; Halım, Gafur olandır**.”[70]

5. Ayet

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ
وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

---

[70] İbn Kesir (6/557)

“**Yeryüzünde insanları sarsmaması için üzerinde sabit dağlar, dosdoğru gidebilsinler diye dağlar arasında geniş yollar yarattık**.” (Enbiya 31)

Tefsirler

Kurtubi dedi ki: “Meyd; dönmek anlamına gelmektedir. Mâde re’sehu: başını döndürdü demektir.”[71]

Begavi, Mukatil ve İbn Kesir dedi ki: “En temîde bihim: dünyanın dönmemesi için demektir.”[72] Firuzabadi bunu Tebviru’l-Mikbas’ta İbn Abbas radıyallahu anhumanın tefsiri olarak nakleder.[73]

Dünyanın hareketli olduğuna şu ayeti delil getirenler olmuştur:

{ وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ }

“**Donup kalmış sandığın dağları görürsün halbuki onlar bulut geçişi gibi geçerler**.” (Neml 88)

---

[71] Kurtubi (11/285)
[72] Begavi Tefsiri (5/316) Mukatil (2/353) İbn Kesir (5/340)
[73] Tenviru’l-Mikbas (1/338)

Bu ayet, dünyanın döndüğünü ifade etmez. Zira dağların, sabit olarak yerleştirildiği ayetlerde belirtilmiştir. Kıyamet gününde ise bulut gibi olurlar. Nitekim Karia suresinde şöyle buyrulur:

"**Dağlar ise, atılmış renkli yüne dönerler**." (Karia 5)

Yine Nebe suresinde şöyle buyrulur:

"**Dağlar yürütülür, seraba dönüşür**." (Nebe 20)

Şeyh Abdulaziz b. Baz rahimehullah şöyle der:

"Yerin döndüğünü, aynı zamanda Güneş'in de hareket ettiğini söyleyenlerin ifadesine gelince bu, Güneş'in hareketsiz olduğunu ileri sürenlerin sözünden daha anlaşılabilir kolaylıktadır; (daha akla yakındır). Ancak bu da açık bir yanlıştır ve gerek geçen âyetlere, gerekse duyumlara ve gerçeklere aykırıdır. Bu aynı zamanda Güneş'in dönmediği anlamına da gelmektedir. Halbuki Allah Teâlâ, demin zikredilen âyetlerde yerin insanları ırgalamaması için dağları diktiğini ifade buyurmaktadır. **«Meyd»** sarsıntı, ırgalanma ve sallanma demektir. Aynı zamanda tefsir alimleri ve dilciler bu konuyu böyle işlemişlerdir. Ancak bu tezi ileri sürenin sözünde bir görüş vardır. Çünkü yerin durağan ve sabit olduğuna ve dönmediğine ilişkin deliller güneşin döndüğüne ve durgun olmadığına dair deliller kadar açık değildir. Ve çünkü yerin döndüğünü ileri sürenler öyle kanıtlar getirmişlerdir ki böyle diyenlere kâfir

demekten çekinmek gerekir. Güneşin döndüğünü inkâr eden kimseye gelince (buna ilişkin delillerin çok açık olması sebebiyle) böyle birinin kâfir olduğundan şüphe yoktur. Yerin döndüğünü söyleyenlerin uyandırdığı kuşkunun sebebi şudur: Derler ki, Allah Teâlâ'nın, (engellediğini) söylediği sarsıntı yani **«meyd»**, esasen dünyanın kendi etrafında yaptığı hareketten farklı bir olaydır. **«Meyd»** başka, dünyanın kendi etrafında attığı tur da başka bir harekettir. **«Meyd»,** sarsıntı, ırgalanma ve istikrarsızlık demektir; tur ise başka bir harekettir, gizlidir ve hissedilmez. İşte bu iddia batıldır, saptırıcı bir kuşkudur. Gerek tefsir alimleri, gerekse dilbilimciler aşağıda okuyucuya nakledeceğimiz gibi **«meyd»**in sarsıntı, hareket ve tur demek olduğunu kaydetmişlerdir.

Bazı kimseler, aşağıdaki ayet-i Kerime'yi yorumlamışlardır.. Ayet şöyledir ***«Dağları görür, onları durgun sanırsın; oysa onlar bulutlar gibi geçip giderler. Bu, her şeyi yerli yerinde yaratan Allah'ın sanatıdır. Gerçek şu ki O, işlediklerinizi bilir.»***[74] Ayet bu kadar açıkken onu çarpık yorumlayanın sözleri onun bilgisizliğini, Allah'ın kitabı hakkındaki basiretsizliğini gerçekler hakkındaki cehaletini ortaya koyan saptırıcı bir kuşkulandırmadan ibarettir. Esasen Allah Teâlâ bu ayet-i Kerime'yi kıyamet gününü anlatmak için irad buyurmuştur. Bu ise ondan önceki ayetten anlaşılmaktadır. Çünkü bundan önceki ayet de şöyledir:

---

[74] Neml/88

«Sur'a üfleneceği gün –Allah'ın diledikleri hariç-, göklerdekiler ve yerdekiler paniğe düşeceklerdir. Herkes O'nun huzuruna küçülmüş sinmiş olarak gelecektir.»[75]

Sonra Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: «***«Dağları görür, onları durgun sanırsın; oysa onlar bulutlar gibi geçip giderler.***»[76] önceki ayetlerden ve bu ayetlerin akışından da anlaşıldığı üzere Allah Teâalâ bununla sura üfleneceği günü işaret buyurmaktadır. Şu ayette olduğu gibi

«Dağları yürüteceğimiz gün yeri çırılçıplak olarak göreceksin. Onların tümünü bir araya toplayacağız da birini bile atlamayacağız.»[77] keza şöyle buyuruyor

«Dağlar hakkında sana soru yönelteceklerdir; de ki: Rabbin onları savurup darmadağın edecektir.»[78] Keza şöyle buyurmaktadır «**Hiç şüphe yok ki hüküm günü vakit olarak belirlenmiştir; sura üfleneceği gün bölük bölük geleceksiniz; sema açılacak kapılar oluşacaktır; dağlar yürütülecek, serap olacaktır**.»[79] bu anlamda ayetler çoktur.

---

[75] Neml/87
[76] Neml/88
[77] Kehf/47
[78] Tahâ/105
[79] Nebe'17, 18, 19, 20.

Sonra (açıklamak gerekir ki dünyanın hareket ettiği yolunda yukarıda bahsi edilen) bu söz, gözlemlenen ve duyumsanan gerçeğe aykırıdır. İşte insanlar dağları bulundukları yerde görüyor; onlar hiç de yürütülmemektedirler.

Mesela şu Mekke'deki Nur dağı yerinde duruyor. Ve işte Ebuqubeys Dağı, o da yerinde duruyor. Keza Medine'deki Uhud Dağı yine yerinde duruyor. Aynı şekilde dünyanın bütün dağları yerlerinde duruyorlar. Hiç biri de yürütülmemektedir. Dolayısıyla o sözü duyan her insan, onun batıl olduğunu, onu telaffuz eden kişinin sözlerinin fasit olduğunu, böyle bir kimsenin, aklını ve fikrini kullanmaktan uzak olduğunu, yönetimini aynen hayvanlar gibi başkalarının eline verdiğini anlar. Bu münasebetle, bilgimiz olmadan Allah adına bir şey söylemekten Ona sığınırız. Kabullenenleri alçaltan ve onları insanlık mertebesinden hayvanlık derekesine indiren kör taklitten de Allah'a sığınırız. Allah Teâlâ «Yeri görür onu durgun sanırsın» dememiştir ki! Bilakis «Dağları görürsün» demiştir. Şu halde Müslüman kişi âyeti, ifade etmediği bir anlama dayanarak nasıl kanıt gösterebilir? Bu ayetle, amaçlananı açıkça kanıtlayan ayetleri, nasıl bir kenara atabilir! Çünkü tefsir alimleri arasında öteden beri uyulan temel kural şudur: ayetler birbirini açıkladığı sürece buna uymak kesinlikle gereklidir. Bundan sapıp başka kurallara dayanmak doğru değildir.

Ey okuyucu ve ey gerçeği arayan kişi! İşte ben faydayı tamamlayıcı olarak sana, dilbilimcilerin ve tefsir alimlerinin konuya ilişkin, hakikatı açıklayıcı sözlerinden nakledeceğim. Allah Teâlâ istediğini doğru yola erdirir. O bize yeter ve bizim en iyi vekilimizdir.

Cewheri es-Sıhah adlı eserinde şunları kaydediyor: «**made**'ş-şey'u, **yemîd**'u **meyd**'en», yani şey kımıldadı. «**made**'til-Ağsan'u» yani dallar eğildi; «**made**'tir-raculu», yani adam kibirlenerek yürüdü demektir.

İbn Manzur da Lisan'ul Arab adlı eserinde «**made**'tiş-şey'u, **yemid**'u **meyd**'en», yanı bir şey kımıldadı, yana eğildi diye açıklama yapmıştır. Hadis-i şerifte de şöyle buyurulmaktadır: ***«Allah yeryüzünü yarattığında onu meyd ettirdi.»*** , yani onu sarstı. Fakat dağlarla onu sabitledi. Sonra Ebu'l Abbas, yani dilcilerden Su'lebe adlı zat da ***«en temîde bikum»***[80] ayet-i kerimesyle ilgili olarak diyor ki ***«Allah yeryüzüne dağları serpti ki sarsılıp sizi ırgalamasın»***, Yine dilcilerden Ferra diyor ki: ***«Arapların şöyle dediklerini duydum: Meyd şu kimselere denir ki başları döner.»***. Kamusta da şöyle diyor: ***«Mad'e yemîd'u meyd'en ve meyedan'en, yani sarsıldı ve yan yattı.»***

Müfessirlerin şeyhi İmam Ebu Cafer bin Cerîr (et-Taberi) de Ra'd Suresi'nde geçen [***«Allah güneşi ve ayı buyruğu altına almıştır,***

[80] Nahl/15; Enbiya/31; Lokman/10.

onların her biri belli bir süre tur atacaklardır.»[81] *mealindeki ayet-i kerime ile ilgili olarak aynen şunları kaydediyor:*

“Güneşi ve ayı –kullarının faydası için-gökte âmâde kılmıştır. Yarattıklarının faydası için onları zelil kılmıştır, ta ki onların turları sayesinde senelerin sayısını ve hesap yapmasını bilsinler. Böylece gece ile gündüzün arası da ayrılmıştır.”

“Ayet-i Kerime’de, ***«Her biri belli bir süre tur atacaktır.»*** *mealindeki sözlerin anlamı şudur: Onların her biri, beli bir süre semada dönüp duracaktır. Yani Allah tarafından bilinen bir vadeye kadar döneceklerdir. O vade de dünyanın son bulacağı, kıyametin kopacağı zamandır, ki güneşin harareti o zaman yok olur; ay kararır ve yıldızlar söner”*

Yazar, daha sonra Allah Teâlâ’nın «Yeryüzünü uzatan ve içine dağlar ve nehirler koyan » meâlindeki sözlerine ilişkin olarak aynen şunları kaydediyor:

*“Allah ki O’nun zikri yücedir****, “yeryüzünü uzatan Allah’tır”*** *buyuruyor. Gerçekte O, yeryüzünü enine boyuna yaymış bulunmaktadır.* ***“onun içine dağlar koymuştur”*** *meâlindeki ilâhî sözde O şunu buyurmuştur: yer üzerine sabit (kımıldamaz) dağlar dikmiştir. Âyette dağlar anlamına kullanılan* ***“rawâsî”*** *kelimesi* ***“rasiye”*** *nin çoğuludur. Ravasî, sabit duranlar,*

---

[81] Ra’d/2

*kımıldamayanlar demektir. Bu cümleden olarak Arapça **"Ersey'tu-l-Wetid'e"** denir ki bunun anlamı çadırın kazığını çaktım demektir. Şair de bu meâlde **"cariye, sanki onun kazığını taşla çakmış"** diyerek **"erset'hu"** fiilini, "onu sabitleştirdi anlamında kullanmıştır."*

*Allah O'na rahmet eylesin, Nahl Suresi'nde **"sizi sarsmasın diye yeryüzüne dağlar serpiştirmiştir"** meâlindeki âyet-i kerimeyi tefsir ederken aynen diyor ki:*

*"Ey insanlar! Yüce Allah'ın size ihsan buyurduğu nimetlerden biri de O'nun yeryüzüne dağları serpiştirmiş olmasıdır. Âyette geçen **"rawâsî"**, **"rasiye"** nin çoğuludur. O da yerin üzerinde sabit duran dağlardır. Âyette geçen **"En temîd'e bikum"**, (ki sizi sarsmasın), aslında **"en lâ temid'e bikum"**,(sizi sarsmasın diye) anlamına gelmektedir."*

*Allah'ın şu buyruğunda da aynı özellik vardır: **"Yubeyyinullah'u lekum en tadıllû"** yani **"En lâ tadıllû"** demektir.*

*Özet olarak Allah Teâlâ, dağları yer üzerine dikmiştir ki onun sırtı üzerinde bulunan yaratıkları sarsılmasın. Çünkü dağlar dikilmeden önce ırgalanıp dururdu. (yazar bundan sonra bazı bilgiler daha aktarıyor ve diyor ki) **"Meyd"**, çalkantı ve o yana bu yana yalpa yapmak demektir. Örneğin, Arapça "Madet'is-sefîne'tu, temîd'u meyd'en" demek, gemi, üzerindekilerle çalkalandı ve yana meyletti, anlamına gelir. Bu cümleden olarak gemi yolcusunun uğradığı baş*

dönmesine de Arapça'da yine ***"Meyd"*** *denilmiştir*]

Bin Cerîr de –Allah rahmet eylesin- Yasîn Suresi'nde geçen «Wa kul'lun fi Felek'in Yesbehûn» (Hepsi bir boşlukta yüzerler) âyet-i kerimesine şöyle anlam veriyor:

["Güneş, ay, gece ve gündüz diye sözünü ettiklerimizin hepsi bir felekte yüzerler"

Bağawî de –Allah rahmet eylesin- Nahl Suresi'nde geçen ***«Sarsılmayasınız diye yeryüzüne dağlar dikmiştir.»*** meâlindeki âyeti aynen şöyle açıklamaktadır.

"**Meyd** etmesin, yani kımıldamasın. **«Meyd»** sallantıdır, o yana bu yana sarsılıp durmaktır. Bu cümleden olarak gemi yolcusunun çarpıldığı baş dönmesine **«Meyd»** denilmiştir."

Ay, Güneş ve Yıldızların Işıklarının Mustakil Oluşu

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا

"**Onların içinde ayı bir nûr kılmış, güneşi de bir çerağ yapmıştır**." (Nuh 16)

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا

"Üstünüze yedi sağlam tabaka gök bina edip oraya her tarafı pırıl pırıl aydınlatan bir lamba asmadık mı?" (Nebe 12-13)

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

“Güneşi ışık (kaynağı), ayı nûr yapan, senelerin sayısını ve hesabı bilmeniz için, aya konak yerleri takdir eden O'dur. Allah, bütün bunları, ancak hak ile yaratmıştır. Âyetleri, bilen kimselere (işte böyle) uzun uzun beyan eder.” (Yunus 5)

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا

“Oysa gökte burçlar yaratan ve orada kandil olarak güneşi ve aydınlatıcı olarak ayı var eden Allah ne yücedir.” (Furkan 61)

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

“Gerçek şu ki, dünya semasını kandillerle süsledik ve o kandilleri şeytanlar için taşlamalar kıldık; onlar için alevli ateş azabı da hazırladık.” (Mülk 5)

وقال: ﴿**وَهُوَ الَّذي جَعَلَ لَكُمُ النُّجومَ لِتهتَدوا بِها في ظُلُماتِ البَرِّ وَالبَحرِ**﴾،

“**Karaların ve denizlerin karanlıklarında kendileriyle yolunuzu bulaşınız diye yıldızları sizin için yaratan O'dur.**” (En’am 97)

وقال: (**إِنّا زَيَّنّا السّماءَ الدُنيا بِزينَةٍ الكواكِبِ وَحِفظاً مِن كُلِ شَيطانٍ مارِدٍ**).

“**Biz, dünya semasını, itaatten çıkan her türlü şeytandan korumak için bir ziynette, yıldızlarla süsledik**.” (Saffat 6-7)

وأخرج ابن مردويه وأبو الشيخ عن ابن عمر قال: الشمس والقمر وجوههما إلى السماء، وأقفيتهما إلى الأرض يضيئان من في السماء كما يضيئان من في الأرض.

İbn Merduye ve Ebu’ş-Şeyh, İbn Amr radıyallahu anhuma’dan rivayet ediyor: “Güneş ve ayın yüzleri semaya dönüktür. Diğer yüzü ise yeryüzüne dönüktür. Yeri aydınlattıkları gibi semayı da aydınlatırlar.”[82]

---

[82] Hasen mevkuf. Ebu’ş-Şeyh (4/1141) Abdurrazzak Tefsir (2/319) Taberi (29/97) Tefsiru Mucahid (2/695) Zehebi el-Uluv (115) Begavi Tefsir (8/231) Bikai Nazmu’d-Durer (9/191) Zeylai Tahricu’l-Ehadisi’l-Keşşaf (4/94) İbn Asakir Muhtasaru Tarihi Dımeşk (7/55) Durru’l-Mensur (4/343) Şeyh İbn Baz Fetava’sında Katade ile İbn Amr arasında inkita vardır. Demiştir. Lakin Ebu’ş-Şeyh’in rivayetinde

وأخرج أبو الشيخ – بسند حسن – عن ابن عباس في قوله: (وَجعَلَ القَمَرَ فيهِنَّ نوراً) قال: قفاه مما يلي الأرض ووجهه مما يلي السماء.

Ebu’ş-Şeyh hasen bir isnad ile İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan “Ayı bir nur kılmıştır” kavli hakkında: “Arkası yere, yüzü ise semaya dönüktür” demiştir.”[83]

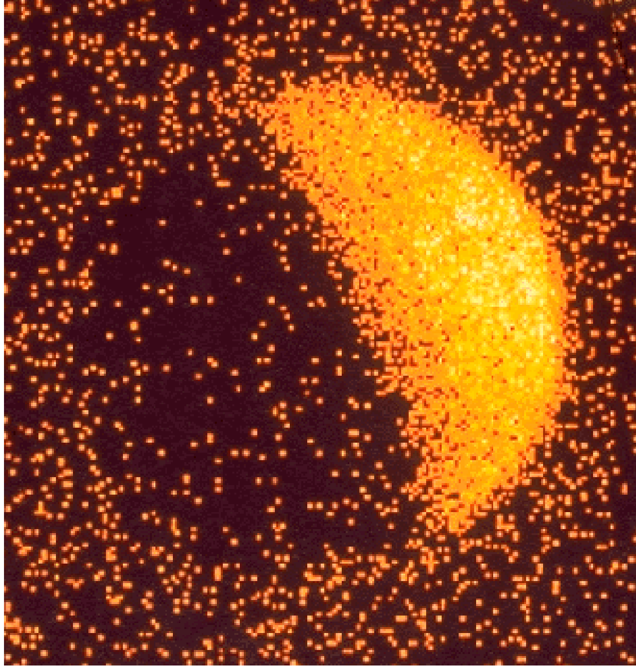
وأخرج ابن أبي حاتم عن ابن عباس قال: الشمس بمترلة الساقية، تجري بالنهار في السماء في فلكها، فإذا غربت جرت الليل في فلكها تحت الأرض حتى تطلع من مشرقها. قال: وكذلك القمر.

İbn Ebi Hatim, İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan rivayet ediyor: “Güneş su çarkı gibidir. Gündüz gökte yörüngesinde akar gider.

Katade ile İbn Amr arasında eleştirilmiş bir ravi olan Şehr b. Havşeb vardır.

[83] Hasen mevkuf. Ebu’ş-Şeyh Azamet (4/1140) Hakim (2/502) Begavi Tefsir (8/231) İbn Hacer el-Kafiyu’ş-Şaf (177) Zeylai Tahricu’l-Ehadisi’l-Keşşaf (4/94) Durru’l-Mensur (4/343) Hakim; “Buhari ve Müslim’in şartına uygundur” demiş, Zehebi ise; “Yalnız Müslim’in şartına uygundur” demiştir. Ancak Yusuf b. Mihran, Müslim’in ricalinden değildir. Dolayısıyla Müslim’in şartına uygun olduğu söylenemez.

Battığı zamanda ise gece yine yörüngesinde ve yerin altında yürümesine devam eder. Nihayet doğduğu yerden yeniden doğar. Ay da böyledir.”[84]

---

[84] Hasen mevkuf. İbn Ebi Hatim (9/39) Ebu’ş-Şeyh Azamet (4/1150) İbn Kesir Tefsir (6/350) Alusi Ruhu’l-Meani (9/374, 11/394, 12/381) Suyuti Durru’l-Mensur (5/43) Suyuti el-Havi (2/293) İbn Kesir isnadı sahih demiştir. Ancak isnadında Leys’in Katibi Ebu Salih vardır. O ezberi kötü ve kendisinde gaflet olan birisidir.

Güneşin Hareketli Oluşu:

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

“Gördüğünüz gibi gökleri direksiz yükselten, sonra Arş üzerinde istiva eden, her ikisi de belirli bir süreyle hareket eden güneşi ve ayı emri altında tutan, her işi (bir nizam içinde) idare eden ve (bütün bunlara delâlet etmek üzere) Rabbınıza kavuşacağınızı yakînen bilesiniz diye âyetlerini uzun uzun açıklayan Allah'tır.” (Ra’d 2)

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

“Güneş, kendine âit bir yer çevresinde akar gider. Bu, dâima gâlib olan ve her şeyi hakkıyle bilen Allah'ın takdiridir. Aya da, eski hurma salkımının eğri dalı haline gelinceye kadar konaklar tayın etmişizdir. Ne güneşin aya yetişip onunla birleşmesi mümkündür, ne de gecenin gündüzü geçmesi. Hepsi de bir yörüngede yüzerler.” (Yasin 38-40)

وأخرج أبو الشيخ عن ابن عباس في قوله: في فَلَكٍ يَسبحَون قال: يدورون فِي أَبْوَاب السَّمَاء كَمَا تَدور الفلكة فِي المغزل.

Ebu’ş-Şeyh İbn Abbas radıyallahu anhuma “**Bir yörüngede yüzerler**” (Yasin 40) ayeti hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Semanın kapılarında tıpkı yün eğirme aletindeki topaç gibi dönerler.”[85]

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

---

[85] Sahih mevkuf. İbn Ebi Hatim Tefsir (9/321) Ebu’ş-Şeyh Azamet (4/1186, 1211) Taberi (23/8) Durru’l-Mensur (5/627) İbn Teymiyye er-Reddu Ale’l-Mantikiyyin (s.261) İbn Hacer Tağliku’t-Ta’lik (4/258)

“Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratan Odur; bunların herbiri bir yörüngede yüzer.” (Enbiya 33)

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى

“Geceyi gündüze sokar, gündüzü de geceye sokar. Güneşi ve ayı emre âmâde kılmıştır. Hepsi de belirli bir süreye kadar akıp gider.” (Fatır 13)

(وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَمسَ وَالقَمَرَ دائِبَينِ)؛

“**Yörüngelerinde biteviye hareket eden güneşi ve ayı, gece ile gündüzü, sizin istifadenize sunan.**” (İbrahim 33)

وأخرج أبو الشيخ عن ابن عباس قال: إن للشمس ثلاثمائة وستين كوة تطلع كل يوم في كوة، فلا ترجع إلى تلك الكوة إلى ذلك اليوم من العام المقبل، ولا تطلع إلى وهي كارهة، تقول: رب لا تطلعني على عبادك، فإني أراهم يعصونك.

Ebu'ş-Şeyh, İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Muhakkak ki güneşin üç yüz altmış çizgisi vardır. her gün bir çizgiden doğar. Bir sonraki yıl gelene kadar bir doğduğu çizgiye bir daha dönmez. Güneş ancak istemeyerek doğar ve şöyle der: "Ya rabbi! Beni kullarına doğdurma, görüyorum ki onlar sana isyan ediyorlar"[86]

وأخرج أبو الشيخ عن سعيد بن عبد الرحمن ابن أبزى في قوله: (رَبُّ المَشرقين وَرَبُّ المَغربَين) قال: للشمس ثلاثمائة وستون برجا في المشرق، وثلاثمائة وستون برجا في المغرب، لا تطلع يومين في برج واحد، ولا تغيب يومين في برج واحد.

Ebu'ş-Şeyh, Said b. Abdirrahman b. Ebza'nın, "**Doğruların ve batıların rabbi**" ayeti hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Güneşin doğuda üç yüz altmış ve batıda üç yüz altmış

---

[86] Sahih mevkuf. Ebu'ş-Şeyh (4/1183) Taberi (23/622) Salebi el-Keşf ve'l-Beyan (8/139) İbn Asakir (9/271) hükmen merfu olduğu söylenemez. Zira Ebu Şeyh'in rivayetine göre İbn Abbas radıyallahu anhuma, bu sözünde Ümeyye b. Ebi's-Salt'ın şiirinden istidlalde bulunmuştur.

burcu vardır. İki gün üst üste bir burçtan doğmaz ve iki gün üst üste bir burçtan batmaz."[87]

وأخرج عن ابن آدم قال: الشمس تمكث في كل برج شهرا، والبرج ثلاثون مطلعا، بين كل مطلعين شعيرة، تنقص حتى تستكمل الساعة في ثلاثين يوما، ثم تتحول من ذلك البرج إلى البرج الآخر.

Ebu'ş-Şeyh, İbn Adem'den şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Güneş her burçta bir ay bekler. Burcun otuz doğuş yeri vardır. Her iki doğuş yeri arası ibadet yeridir. Otuz gün tamamlanana kadar saat eksilmeye devam eder. Sonra diğer burca geçer."[88]

Ebu Zerr radıyallahu anh'den: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün: "**Bu güneş nereye gider biliyor musunuz?**" buyurdu. Sahabeler:

"Allah ve Rasulü bilir" dediler. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem:

---

[87] Hasen, maktu. Ebu'ş-Şeyh Azamet (4/1181) Taberi (27/127) ravilerinden Yakub el-Kummi ve Cafer saduk birer ravi olup bazen yanılırlar. Bu yüzden isnadı hasendir.

[88] Hasen maktu. Ebu'ş-Şeyh Azamet (4/1199) isnadında el-Huseyn b. Ali el-Esved saduk olup çok hata eden bir ravidir. Bkz.: Takrib (s.74)

“**O, arşın altındaki karargâhına varıncaya kadar gider ve orada secdeye kapanır. Kendisine: “Kalk, geldiğin yere dön!” denilinceye kadar o halde kalır. Bunun üzerine geri döner ve sabahleyin doğduğu yerden tekrar doğar. Sonra yine Arş'ın altındaki karargâhına varıncaya kadar akıp gider ve (yine) secdeye kapanır. Kendisine: “Kalk, geldiğin yere dön!” deninceye kadar o halde kalır. Ve tekrar dönerek sabahleyin doğduğu yerden doğar. Daha sonra artık insanlar onun hiç bir halini yadırgamaz olarak Arş'ın altındaki o karargâhına varıncaya kadar akıp gider. Nihayet kendisine: “Kalk, yarın sabah battığın yerden doğ!” denilir; o da battığı yerden doğar.**” buyurdu ve sözüne şöyle devam etti:

“**Bu ne zaman olacak biliyor musunuz? Bu: daha önce iman etmeyen yahut imanında bir hayır kazanmayan hiç bir kimseye, o günkü imanının fayda vermeyeceği zamandır**.”[89]

Reşit Rıza, Tefsirul Menar’da, Şeyhi Muhammed Abduh’tan aldığı; eksik akılla idrak edilemeyen gaybî meselelerde akıl ile hükmederek tevil veya inkar usulüyle, bu rivayetin isnadını ve metnini, delil ve açıklama ortaya koymadan, akla muhalif olması iddiası ile eleştirmiştir. Bu metod, mutezileyi Sahabe ve

---

[89] Müslim (159) lafız onundur. Buhari iki yerde muhtasar olarak: (4525, 6996)

tabiinden olan selefi salihin menhecinden ayıran esastır.

İsnadındaki eleştirisine gelince; Ebu Zerr radıyallahu anh'den rivayet eden ravi; İbrahim b. Yezid b. Şüreyk et-Teymî'nin güvenilir olmakla birlikte müdellis olmasıdır. Nitekim bunu Ebu Zerr radıyallahu anh'den - iddiasına göre - tedlis sigası olan an'ane ile nakletmiştir. Halbuki bu apaçık hatadır. Müslim'in uzunca rivayeti âlî isnaddır. Yine Buhari'nin muhtasar iki rivayetinden birinin isnadında: İbrahim et- Teymî – babası – Ebu Zerr yoluyla gelmiştir. İbrahim'in babasından işitmesinin ispatı Müslim'in rivayetinde gelmiştir.

Metnine karşı çıkmasına gelince, bu da merduttur. Zira güneşin Arş altında secdesinin ademoğullarının secdesi gibi olması gerekmez. Her mahluk ister istemez Rab Azze ve Celle'ye yalnızca Allah'ın bildiği, yaratılış sıfatına uygun şekilde secde eder. Bu her mahlukatın Allah'ı bilinmeyen değişik şekillerde tesbih etmesi gibidir. nitekim Allah Azze ve Celle şöyle buyurur:

"**Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız**."(İsra 44)

Güneşin Arşın altında bulunan karargahına akıp gitmesi ile kastedilen şey hakkında iki görüş vardır. Bunları İbn Kesir, Yasin suresinin tefsirinde (3/741) zikreder:

“Birincisi, mekânda karar kılınan yerin kastedilmiş olmasıdır ki bu Arş'ın altında o yönden dünyadan sonra gelen kısımdır. O nerede bulunursa orası ve bütün yaratıklar Arş'ın altında yer alırlar. Çünkü o, dünyanın tavanıdır. Felekiyat ilminin mensuplarından bir çoğunun iddia ettiği gibi, o küre biçiminde değildir. Meleklerin taşıdığı ayakların üzerine konulmuş bir kubbedir. Bu, insanların baş tarafına gelen tarafta âlemin üst kısmında olandır. Öyleyse gün dönümü vaktinde felek kubbesinde bulunduğu zaman Arşa en yakın noktada bulunmaktadır. Bu durağın karşısında yer alan dördüncü yörüngesinde döndüğü zaman ise gece yarısı vaktidir. Ve o zaman, Arş'a en uzak noktada bulunur. İşte bu vakitte secdeye kapanarak doğmak için izin ister. Nitekim bu konuda pek çok hadis-i şerif vârid olmuştur…” sonra şöyle devam eder:

“İkinci kavle gelince; “yörüngesinden” maksat; onun fiilinin son bulduğu zamandır ki bu da kıyamet günüdür. O gün güneşin seyri bozulur, hareketi durur ve bu âlem artık sona erer ki işte güneşin zaman bakımından karar kıldığı yer burasıdır.”

Derim ki; ayet iki görüşe muhtemeldir: “Karargahı” ifadesi umumî olup zaman olarak ve mekan olarak anlamını kapsar. Allah sana rahmet etsin, Sahabe’nin yolundan giden Salih seleften âlimlerin istinbatını ve fıkhını görüyor musun? Onlar bir adamın Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’den rivayet ederek Allah’tan geldiği sabit olan, gözlerinin görmediği ve

akıllarının idrak edemediği gaybî haber naslarını akıllarıyla inatlaşarak karşılamıyorlar ve sahih iman ve düzgün akıl ile kabul ediyorlar!

Gaybî naslara karşı künhünü idrakten aciz akıllarıyla harp açan akılcılar buna muhalefet ederler. Allah'tan utanıp da cahilliklerini veya Allah'ın kendisine has kıldığı gaybı tamamen bilme heveslerini engellemezler. Bilmiyorum şunu neden akledemiyorlar; muhakkak ki gaybe iman: Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den gelen haberlere teslim olmaktır. Bu Allah'ın sadık ile yalancıyı ayırt ettiği, imanın en önemli özelliklerindendir. Allamul guyub olan Allah Subhan'dır!

Ayın Eksilmesi

وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

“Aya da, eski hurma salkımının eğri dalı haline gelinceye kadar konaklar tayın etmişizdir.” (Yasin 39)

وأخرج أبو الشيخ عن الحسن قال: قال القمر لربه: اللهم إنك فضلت الشمس عليّ، ونقصتني، وأشنتني فلا تطلعها على ما نقصت مني واشنتني، فلا ترى القمر أبدا إلا والتمام مما يلي الشمس.

Ebu’ş-Şeyh, el-Hasen’den şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Ay, rabbine şöyle der: Allah’ım! Güneşi benden üstün ve beni de eksik kıldın. Onun değerini benden eksiltmedikçe doğmasın.” Bunun üzerine ay ancak güneşin batmasından sonra göründü.”[90]

[90] Hasen maktu. Ebu’ş-Şeyh el-Azamet (4/1203) Huseyn b. Ali el-Esved saduk olup çok hata eder. Bu yüzden isnadı hasendir.

وأخرج عن قتادة في قوله تعالى: (وَالقَمَرَ قَدَّرناهُ مَنازِلَ) الآية قال: قدره الله منازل فجعل ينقص حتى كان مثل عذق النخلة.

Ebu'ş-Şeyh, Katade'nin "**Ay için de menziller takdir ettik**" ayeti hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Allah ay için menziller takdir etmiştir ve onu hurma çubuğu gibi oluncaya kadar eksiltir."[91]

Bu deliller, ayın hilal şekline geldiğinde, ay ile güneş arasına dünyanın girmesi sebebiyle güneşten aldığı ışığı kestiği iddiasını yalanlamaktadır. Nitekim dünyanın küre şeklinde olmadığı ve ayın bizzat ışık kaynağı olduğu daha önce geçmişti.

---

[91] Sahih maktu. Ebu'ş-Şeyh el-Azamet (4/1205) Taberi (20/519) Abdurrazzak Tefsir (3/141) Durru'l-Mensur (7/57)

Hatime

Ferid Vecdi, «Daire'tul-Maarif» adlı kitabının 183'üncü sayfasında şu ifadeyi kullanmaktadır:

«Yunan felsefesi, eski Mısır ilminden ruhunu alarak ortaya çıkıp da ***Sokrates****,* ***Aristotales*** *ve* ***Platon*** *gibi alimler yetişince Yunan ilmi Dünya hakkında ilerleme kaydetti. Çünkü bu bilginler, dünyanın küre şeklinde olduğunu ve ülkelerinin de bu dünyanın küçük bir parçası olduğunu ikrar etmeye başladılar. Hz. İsa'dan yaklaşık 500 yıl önce yaşamış olan filozofları* ***Fisagor*** *'un, yerin Güneş etrafında döndüğünü söylediği rivayet edilmektedir. İnsanlar uzun zaman bu teoriyi kabul ettiler. Ta ki İskenderiye'li* ***Batlaymus*** *yetişinceye kadar. Bu kişi Hz. İsa'dan bir buçuk asır kadar önce yaşamıştır. "Dünya küre şeklinde olmakla birlikte sakindir hareketsizdir; o Güneş'in etrafında değil, Güneş onun etrafında dönmektedir" demiştir. Onun bu teorisi zihinlerde kabul gördü, yayıldı ve 16'ıncı milâdî yüz yılında Polonyalı* ***Poincaré*** *ortaya çıkıncaya kadar. Bu şahıs* ***Fisagor****'un teorisini savundu ve hesaplara dayalı delillerle de teyit etti. Astronomi alimleri bunu her yerde böyle algıladılar.»*

Ferid Vecdî sonra diyor ki: «**Copernic** ortaya çıkmadan önce dünyanın döndüğü meselesi bazı İslâmî kitaplarda da zikredilmiştir. Örneğin hicrî 756'da ölen **Adududdîn Abdurrahman bin Ahmed, "El-Mewaqıf"** adlı

kitabında bundan bahsetmiştir. **“El-Mewaqıf”**’ı şerh eden **Ali bin Muhammed el-Curcânî** (h. 816) de ona tabi olmuştur. Bunu, **Bahauddîn El-Amilî “Tişrih’ul-Eflâk”** adlı bir risalede zikretmekte ve şöyle demektedir: “Yeryüzünün hareket ettiğine dair deliller, Allame ***Poincaré***’nin iddiasını kabul eden okuyucunun görüşüdür ki elimizde yerin döndüğüne ilişkin hissi bir delil bulunmamaktadır. Ancak elimizde hissî olmayan, sayılamayacak kadar delil bulunmaktadır. Hepsi de pozitif ilimlerin konusudur ve bu delillerin ne kadar güçlü olduğunu ancak pozitif ilimlerde uzman olan kimseler bilir. Onun için bu konuyu irdelemeden bir tarafa koyuyoruz. »

Yine **Muhammed Ferid Vecdî**, bu kez de hicrî 1350’de basılmış olan **«El-İslâm’u Fi Asr’il-İlm»** adlı kitabının ikinci cilt, 137’inci sayfasında, aynen şunları kaydetmektir:

«Dünyanın Güneş etrafında döndüğüne ilişkin deliller hissî deliller niteliğine sahip değildir ki bu ilgiyle yerin küre şeklinde olduğu konusu tartışılabilsin. Onun için bir grup alim ve fizikçi görürsün ki bu koruda hâlâ tereddüt içindedirler ve başkalarını da tereddüde sevk etmektedirler. **Monsieur Drouman**, geçen Mayıs’ın 9’unda **Paris**’te yayınlanan **Libre Parole gazetesi**’nde diyor ki: “**Copernic**’in teorisini yayan **Galileo**’nun ileri sürdüğü üzere deliller şimdiye kadar dünyanın gerçekten döndüğünü ve onun Güneş sisteminin merkezi olduğunu doğrulanmamıştır. Ve şu Monsieur Poincaré ki Fransız hendese ve tabiat alimlerinin en büyüğüdür, şimdiye kadar dünyanın döndüğünü kesin olarak ileri

sürmemiştir. Çünkü şöyle diyor: “Dünyanın döndüğünü söylüyorlar; ben onun döndüğüne bir engel görmüyorum, döndüğünü var sayarsak bunu kabul etmek kolay olur; bu suretle de dünyaların nasıl oluşup geliştiği keyfiyeti de anlaşılmış olur. Fakat bu öyle bir teoridir ki hissi delillerle ne ispatı ne de reddi mümkündür. Bu sonsuz uzay, hangi niteliktir ki yeri onunla irtıbatlandırsın, ta ki dönüp dönmediğini anlamak mümkün olabilsin! Buradan hareketle onların, yeryüzünün daire şeklinde olduğu yolunda kullandıkları ifadenin elbette anlamsız olduğunu görürsün. Çünkü bunun hissi biçimde denenerek ispat edilmesi, kimsenin gücü dahilinde değildir. Şu iki kelimeye bakın: Yer yuvarlaktır. En kolay şey yerin yuvarlak olduğunu var saymaktır. Bu sadece bir tek anlam ifade edebilir. Yeni bir anlam için de biri öbüründen farklı değildir. Geçen şubat ayının 17’sinde bazı yazarların imzasıyla yayınlanan Fransız Eclire Gazetisde şu sözler vardı “yerin döndüğü meselesi tam anlamıyla kesin bir gerçek değildir. Bununla birlikte yaygın bir görüştür ve çürütülmesi sanılmayan büyük bir ilmî imandır. Bununla birlikte genel yer çekimi teorisi bile yeniden tartışılmaktadır. Cayler kanunları da sanal öngörüler olarak ünlenmiştir.” Yazar şunu anlatmak istiyor: “Eğer yerin genel çekim meselesi ve Cayler kanunları henüz birer teoriden ibaret ise, neden dünyanın yuvarlak olduğu meselesi de böyle olmasın?!”»

Budan sonra **Muhammed Ferid Vecdî**, **«El-İslâm’u Fi Asr’il-İlm»** adlı kitabının ikinci cildinin 137’inci sayfasından 140’ıncı sayfasına

kadar olan bölümünde **Flayo**'nun sözlerini naklederek, yüksek ve büyük cisimlerin küçük cisimler etrafında (ki yeryüzüdür) dönemeyeceğine ilişkin delil ileri sürmektedir. Bu ifadeyi, –çok uzun ve faydası az olduğu için- ben nakletmeyi uygun bulmadım. Ama isteyenler onu kaynağından izleyebilirler.

Bu sözlere karşı cevabımız şudur: Aziz ve alîm olan ve her şeye gücü yeten Allah Teâlâ'nın hikmeti, eğer şu büyük gök cisimlerinin, dünyanın etrafında döndürmesini gerektiriyorsa ve bunda insanların faydası varsa bunu engelleyecek ne olabilir? Çünkü O, kendisine ibadet edilsin, itaat edilsin, yüce şanı tazim edilsin, layık olduğu isim ve sıfatlarla anılsın diye dünyayı yaratmıştır. Keza yeryüzünde yaşayan insanlara peygamberler yollasın diye, ilâhî hakkını ve insanların faydalanma yollarını beyan etsin diye bu dünyayı yaratmıştır. Esasen bu peygamberler ve kitaplar, *(söz ve amel olarak O'nun gerek hoşnut olduğu gerek sevmediği şeyleri, O'nu öfkelendiren hususları, ahiret hayatını, cenneti, cehennemi ve onlardan başkaca da peygamberler ve kitaplar aracılığıyla inmiş olan)* büyük gerçekleri açıklamışlardır. İşte bu suretledir ki mü'minler dünyada *«Sırat-ı Mustakıym»* üzerinde, doğru yolu izleyebilme imkanını bulmuşlardır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: *«Yeryüzündekilerin tümünü sizin için yaratmış olan O'dur»* keza şöyle buyuruyor: *«Göklerde ve yerde ne varsa hepsini emrinize amâde kılan ve gizli, aşikar, nimetlerini sizin için bollaştıran O'dur.»*. Yine şöyle buyuruyor: *«Göklerde ve yerde ne varsa hepsini emrinize*

amâde kılmıştır; Hepsi O'dandır; düşünebilen bir topluluk için bunda hikmetler vardır.». sonra şöyle buyuruyor: *«Allah O'dur ki gökleri yedi kat yaratmıştır; yeryüzünü de onlar kadar; onların arasında emirlerini indirir; ta ki Allah'ın her şeye kadir olduğunu ve ilmiyle her şeyi kuşattığını bilesiniz.»*.

Öyle ise, gökleri, yeryüzünü ve aralarında bulunan alemleri yaratan ve bütün bunları kullarına amâde kılan bu Yüce İlâh'a bütün bunlar nasıl garip gelecek, O, bunlardan nasıl habersiz kalacaktır?!! Bunları yaratan Allah'ın, büyük gök cisimlerini dünyanın etrafında döndürmesi nasıl istinkâr edilebilir? Bu dünya ki Allah Teâlâ onu geçici olarak elçilerine ve dostlarına mesken kılmıştır. Ta ki O'na burada ibadet edilsin, O'nun hakkı yerine getirilmeye çalışılsın; şanına layık biçimde tazim ve iclâl edilsin ve çeşitli ibadetlerle O'na kulluk yapsın diye insanları irşad etsinler. bu ise astronomların arasındaki yaygın görüşle Güneş'in, Ay'ın ve aralarındaki farklı cesamette olsalar bile öbür gök cisimlerinin dünyadan kat kat büyük olduğu savına göredir. Biz bu durumda gök cisimlerinin iç yüzünü ve büyüklükleri hakkında bir bilgiye sahip bulunmadığımız için bu konuda onları ne yalanlayabilir, ne de doğrulayabiliriz. Bilakis daha önce birden çok kere ifade ettiğimiz gibi şunu söyleyebiliriz:

Gerek astronomlar, gerekse onlar gibi kimseler tarafından ileri sürülen savlar: Makbul, Merdud ve Mevkuf olmak üzere 3 kısma ayrılır.

Menkul olana gelince: bilimsel kanıtların, doğruluğunu teyit ettiği savlardır.

Merdud: bilimsel kanıtların, batıl olduğunu gösterdiği savlardır.

Mevkuf ise, bilimsel kanıtların kabul veya reddi konusunda bir sonuç belirlemediği savlardır. Dolayısıyla astronomi konularından herhangi birine nazarla bilgi arayışı içinde olan kimse, onu kabul ve ret edebileceği bir delil bulununcaya kadar, beklemek durumunda olduğu mesele mevkuftur. Başarı ise Allah'tandır.

Sonra ünlü yazar **Muhammed Ferid Vecdi**, Çok meşhur astronom üstat diye övdüğü, Fransa'da şu an İlk Fizikçi olarak tanınan zattan –dünyanın döndüğü iddiasını reddeden- uzun bir ifade naklederek 141'inci sayfanın sonunda aynen şunları söylemektedir:

«Bundan da görüyorsun ki onların –yer dönüyor- diye vurgu yaptıkları sözün hiçbir anlamı yoktur. Çünkü bunu deneyle ispat edecek bir şey bulunmamaktadır.» söz burada bitiyor.

Bunda sonra **Muhammed Ferid Vecdi**, şunları ifade etmektedir:

«Yeryüzünün en büyük bilginleri arasında bile bu fikirlerde, -tezi bedihi ilimlerden kılacak şekilde- Dünyanın döndüğüne ilişkin olarak birçok çatışma ve uyuşmazlık bulunmaktadır. Meselâ büyük bilgin ***Poincaré*** *bu sözü söylemeye cesaret edememiştir. Halbuki*

kendisine dünyanın en büyük astronomu demesek de O bugün Fransa'nın en büyük astronomi alimidir. O bile eğer söylediğine tam olarak inanmıyor ve savında bir delil üzerinde değilse mesele ortadadır. Eğer öğretmenler Tabiat bilgisi dersini verdikleri sırada bu konudaki bilgisizliği ikrar ederek alimlerin izlediği yolu izlemiş olsalardı, öğrencilerine doğa ile ilgili olarak ileri sürülen zayıf görüşleri açıklamış olsalardı öğrencileri için çok büyük bir hizmette bulunmuş olacaklardı. Çünkü onlar bu suretle, her şeyden önce öğrencilerini kişisel terbiyeye alıştırmış olacaklardı. Sonuçta bu öğrenciler de tevazuu, gönül alçaklılığını, haddini bilirliği öğrenecek buna alışacak ve kâinatın Yüce Rabbi'nin ve onun şekillendiren yaratıcısının azameti karşısında secdeye kapılacaklardı. Fakat ne çare ki onların çoğu, öğrencilerine şüpheli şeyleri ve henüz ispatlanmamış, tabiatla ilgili sanal bilgileri kanıtlanmış gerçekler niteliğinde öğretmeye çalışıyorlar. Bu ise o öğrencilerin yanlış bilgilerle aldanmasına ve sonuç olarak büyüdüklerinde küfre sapmalarına, ruhu ve ebedi hayatı inkar etmelerine yol açmaktadır. Bununla birlikte onlar, zanna tutundukların ve sırf zannın onlara bir yararı olmayacağını da bilmezler.» **Ferid Vecdi**'nin sözleri burada sona ermektedir.

Elbette öğretmenlerin görevi, konuların iç yüzünü, gerçeğe uygun olarak, bilgilerinin sınırları içinde açıklamaktır. Aynı zamanda bilmedikleri şeyler konusunda bilgisizliklerini itiraf etmek suretiyle alimlerin yolunu izlemelidirler; ta ki öğrenci de bir meseleyi bilmediği zaman

duraklasın, konuyu tespit etmeye çalışsın, kesin ile sanal bilgileri birbirinden ayırt etsin. Allah'a sığınıyoruz.

Hama Camii müderris ve hatibi, aynı zamanda İbn. Rüşd Lisesi Din dersi öğretmeni olan Allame **Muhammed el-Hâmid**, *«Safsatalara reddiye ve bazı gerçeklerin billurlaştırılması»* adlı kitabının 334'üncü sayfasında *«Bilimsel teoriler karşısında Müslümanların tutumu»* başlığı altında aynen şunları kaydetmektedir:

«Modern bilim, gün be gün bize yepyeni bir şey sunmakta, teorilerinin iç yüzünden bizi haberdar etmekte, birçok tabiat olayı üzerinde bulunan perdeyi kaldırmakta ve onu büyük bir takdirle karşıladığımız yardım ellerini bize uzatmaktadır. İslam dini gerçek ilmin kardeşidir, onun yandaşıdır. Kur'an-ı Kerim'e dikkat nazarı ile bakan ve onu basiretle tefekkürle ve aydınlanmak için okuyan kimseyi, öğretisiyle ve birçok nassıyla buna davet eder.»

Şu noktada hiç kuşku yoktur ki kâinat olaylarını derinlemesine inceleyip araştırmak insanı imana davet eder; akideyi pekiştirir; onu ilmin kazıklarıyla tespit eder; ona öyle bir doyumluluk verir ki o imanın sahibi inancın bütün serinliğini içinde hisseder ve bilir ki Allah Teâlâ'dan başka (ibadete layık) bir ilah yoktur; yaratan, dizayn eden, takdir buyuran ve hidayete erdiren yalnızca O'dur. O, bütün gönüllerin kendisine yönelmeye ve ibadet etmeye layık olduğu Allah'tır. Ancak sahipleri tarafından zaman zaman bize açıklanmaya çalışılan şu

teoriler, aslında ispatlanma bakımından farklıdırlar. Bazıları gerçekten inkâr edilemeyecek derecede kesindirler; bazıları henüz inceleme ve araştırma safhasındadırlar; bazıları ise yanlış oldukları için onlardan yüz çevrilmiştir. Halbuki bunlar vaktiyle sahiplerinin nazarında gerçeklerden sayılıyorlardı. Bu teorilerden bazılarına, Kur'an-ı Kerim red veya kabul babında dokunduğu için, Müslümanların bunlara, akide ve imana uygunluk perspektifinden yaklaşması gerekir. Batılın, ne önünden ne de arkasından kendisine asla yaklaşmadığı Kur'an-ı Kerim'in gösterdiği hidayet doğrultusunda bunları ele almak lazımdır. Onun için Müslümanlar Kur'an-ı Kerim'in (bu teorilerden) tastik ettiğini doğrulamalı, olumsuz karşıladığını da ret etmelidirler. Kur'an-ı Kerim'in kabul veya ret etmediği hususları da ilmi araştırmaya bırakmalıdırlar. Çünkü yalnızca o kendisi, onu ret veya kabul etmenin töhmetini yüklenir. Öyle ise insanlar, heveslerine yenilmekten ve duygusal tahakkümlerinden kaçınsınlar. Ta ki kanıtlandığını müsellem kılan bir delil ortada yokken ve henüz dengesiz dururken yeni bir düşüncenin seviyesine asla Kur'an-ı Kerim'i indirmiş olmasınlar. Yok eğer onlar böyle yaparlar da daha sonra batıl olduğu ortaya çıkacak bir teoriyi, (acele ederek) ayet-i kerimelerle teyit etmeye kalkışırlarsa, bu suretle dinlerine çok büyük kötülük yapmış, ve İslam düşmanlarının ona dil uzatmalarına imkan vermiş olurlar. İslam düşmanları bu durumda «bakınız Kur'an batıldır, çünkü ayetleri batıl bir görüşü desteklemektedir» diyeceklerdir. Eğer bilgisizce konuşmanın bize neye mal olacağını

Kur'an-ı Kerim'den heybetlenerek kestirirebilirsek, onun tehditlerini hesaba katarak bunu aklımıza yerleştirirsek, düşünmede dengeli bir yol izleyecek olursak Allah'ın izniyle bu suretle (dinimize iyilik yapalım derken) ona karşı işleyebileceğimiz cinayetten korunmuş oluruz.

Şimdi de bir tek örnek alalım ve yalnızca bir konuda bile teorilerin nasıl değiştiğini, onun üzerindeki görüşlerin nasıl yön değiştirdiğini önce görelim; sonra da Kur'an-ı Kerim'in kararlaştırdığı şekilde gerçeği ortaya koyalım ve bâtılı da duvarın yüzüne çalalım; zanları da bir kenara atalım.

Eski astronomlar, dünyanın durgun olduğunu, Güneş'in ise onun etrafında döndüğünü ileri sürüyorlardı. Daha sonra dünyanın döndüğünü, Güneş'in ise sabit olduğunu ileri süren astronomlar zuhur etti. Bu düşünce geniş biçimde tutundu. Birçok insan bu düşünceye hiç tereddüt etmeyecek şekilde inandı. Sonra bazı akıllara bu konuda şüphe sızdı. Hatta yeni astronomlar arasında ilk görüşe tekrar dönüş oldu. Sonra Allame **Ferid Vecdi**'nin **«İlim Çağında İslâm»** adlı kitabından bazı nakiller burada zikredildi. Adı geçen kitaptan sana biraz önce anlattık. Ondan sonra da adı geçen Allame Şeyh Muhammed el-Hâmid aynen şöyle diyor:

«1926 yılında "Dünya dönmemektedir" adı altında Fransa'da bir kitap yayınlandı. Bu kitabın yazarı ***Rayau Fitche****'dir. Yazar bu eserinde, dünyanın durgun olduğuna ilişkin bilimsel*

kanıtları anlatmakta, kitabı şöyle sonuçlandırmaktadır:»

«"Bütün bu delililer Güneş'in ve ayın dünya etrafında döndüklerini, yerin ise hareket etmediğini kanıtlamaktadır." Bundan da anlaşılmaktadır ki dünyanın, sözde döndüğü düşüncesi, henüz üzerinde ittifak edilmiş bir kanaat değildir. Asla batılın bulaşmadığı Allah'ın ayet-i kerimeleriyle, doğrulanmamış bir şeyi doğru göstermek bir cürettir (küstahlıktır). Biz aslında bu astronomları bir kenara bırakalım. Onlar birbirlerini yalanlaya dursunlar. Biz inanarak ayet-i kerimeleri okuyalım; bilelim ki onlar haktır, onlarda şüphe yoktur. Allah Teâlâ, -kendisini suçladıkları konularda- insanlarla geçinmek için gerçek dışı bir şeyi haber vermez. Aralarında uzlaşamayan o kimseler kâinatın yaradılışını görmüş, seyretmiş değillerdi ki sözleri kanıt diye ileri sürülebilecek bir hüccet sayılsın. Ya da ışığında yol alınsın.... Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: ***«Ben onlara ne göklerin ve yerin yaradılışını, ne de kendilerinin nasıl yaratıldığını göstermedim. Sapıkları kendime yardımcı da yapmadım.»***[92]

«Biz, içinde Allah Teâlâ'nın, dünya'dan, Güneş'ten, Ay'dan ve yıldızlardan söz ettiği ayetlere baktığımızda, gerek Hz. Peygamber'in, (s)'in, gerekse ashabının (r) anladığı biçimde onları anlamalıyız; ki haşa onlar bu ayetleri nasıl olur da yanlış anlamış; onların dışındakiler de

---

[92] Kehf/51

nasıl olur da bu ayetleri doğru anlamış olabilirler?!! Fakat bazı küstah insanlar Allah'a karşı baş kaldırmış, diyorlar ki: "Allah'ın –mealen- buyurduğu ***"Dağları görürsün, onları donuk sanırsın; oysa onlar bulutlar gibi geçip giderler"*** *ayet-i kerimesi dünyanın döndüğüne ve hareket ettiğine delalet etmektedir." Halbuki bu kanıtlama yanlıştır ve makbul bir tefsir değildir. İşte sana gerçek açıklaması:»*

«Dünyanın döndüğüne ilişkin olarak bu ayet-i kerimeleri kanıt gösterebilmek, onlardaki siyak ve sibakın, kanıtlayıcının anlamadığı biçimde olmamasına bağlıdır. Bununla birlikte, onunla çatışan bir nass da bulunmamalıdır. Her iki nokta da burada mevcuttur. O zaman kanıtlama yolu doğru değildir; görüş de isabetli değildir.»

«Birinci noktaya gelince ***sibak****, ki sözün başlangıcıdır ve* ***siyak*** *ki o da sözün sonudur; ikisi de dağların aynen bulutlar gibi yürüdüğünü ifade etmektedirler; ancak bu kıyamet gününde olacaktır. Çünkü ayet o günü nitelemektedir. Nitekim Allah Teâlâ (bu ayetin –sibakında- yani başlangıcında) buyuruyor ki: "Sura üfleneceği gün, göklerde ve yerde kimler varsa hepsi korkar ürperirler -Allah'ın diledikleri hariç-; herkes O'nun huzuruna ezik (çekingen, korkulu ve küçülmüş) olarak gelir. O gün dağları görürsün, onları donuk (durmuş) sanırsın; oysa onlar aynen bulutlar gibi geçip giderler. Bu, her şeyi yerli yerinde yaratan Allah'ın sanatıdır. Gerçek şu ki O, işlediklerinizden haberdardır. (O gün amel olarak) Kim bir iyilik getirecek olursa ona, (ödül*

olarak) ondan daha hayırlısı vardır ve o günün dehşetinden emindirler. Ancak her kim ki (amel olarak) bir kötülük getirecek olursa onlar da ateşe yüz üstü atılacaklardır. Elbette ki işlediklerinizin karşılığından başkasıyla ceza (ya da mükâfat) görmeyeceksiniz."»

«Açıkça görüldüğü üzere bu ayetler kıyamette olacaklardır, dünyada değil. Ayrıca nice ayetler vardır ki başlangıç ve sonlarından anlaşıldığı gibi Allah'ın, kıyamette ancak dağların yürüyeceğini, -yüce kitabının birçok yerinde- zikrettiğine ilişkin anlam vermektedir. Bunları başka türlü anlamak imkansızdır.»

Allah Teâlâ Kehf Sure-i Şerif'inde şöyle buyurmaktadır: ***"O öyle bir gündür ki dağları yürütürüz, ve yer yüzünü dümdüz görürsün; onları bir araya toplarız, onlardan birini bile atlamayız."****. Tekwîr Suresi'nde de şöyle buyurmaktadır:* ***"Güneş dürüldüğünde, yıldızlar matlaştığında, dağlar yürütüldüğünde, hayvanlar bir araya getirildiğinde"»***

«Bu beyanla anlaşılmaktadır ki, dünyanın hareket ettiğini ayetlerle kanıtlamak batıldır.»

«İkinci noktaya gelince o da, itiraz eden bir nassın bulunmamasıdır. Oysa biz bu düşünceye sırf şerî bir meseledir diye baktığımızda, Kur'an naslarının onu engelleyici hükümlerinden başka bir sonuca varamayız. Şöyle ki: Kur'an, yer yüzünün sabit olduğunu ifade etmektedir ki Allah Teâlâ'nın bu konuda şu sözünden daha açık bir

şey bulunmamaktadır. Allah, «Yer yüzüne rawasîler serpiştirmiştir ki sizi sarsmasın», buyuruyor. Başka bir yerde de şöyle buyurmaktadır: «Yer yüzüne rawâsîler koyduk ki onları sarsmasın». Bu ayette geçen «Meyd» kelimesi, hareketlenmek, sallanmak demektir. Arapça dil kuralları da bunu teyit etmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: «Biz yer yüzünü bir beşik ve dağları da kazıklar haline getirmedik mi?». Bu ayetler, Allah Teâlâ'nın, yer yüzünü –hareket etmesin ve sallanmasın diye- dağlarla tesbit ettiğini açıkça kanıtlamaktadır. "Tıpkı geminin dengesini korumak için ona ağır şeyler yüklemek gibi- yer yüzünün de –sallanmasın diye- dağlarla tespit edilmiş olması onun dönmesine engel değildir", bir tekellüftür, soğuk bir zorlanmadır ve İslâmî zevke uymamaktadır. Kur'an'a özgü belagat da bunu kabul etmemektedir. Çünkü bu, yorumlama ile bir çıkmaz sokağa girilmekte ve nassı, gereksiz yere akla gelenin dışına çekmektedir. Bu ise hakikatte sıhhatli temellere dayanan bir yorum değil, oyun oynamaktır. Çünkü Kur'an-ı Kerim, dünyanın durgun olduğunu kesin biçimde ifade ettiği gibi Güneş'in ve Ay'ın da hareket halinde olduklarını ve onun etrafında döndüklerini kesin şekilde ifade etmektedir. Allah Teâlâ, bu konuda şöyle buyurmaktadır:»

«Geceyi ve gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı yaratan O'dur. Hepsi bir felekte yüzerler.». Bu ayette "Kul'lun" kelimesi üzerinde bulunan tenwin, iwaz'dır. Bu ise "Kul'lun minhuma", (yani o ikisinden her biri) demektir. Bundan Güneş ve Ay kastedilmektedir. Dünya ile ilgili bir ifade

*yoktur. Güneş'e ve Ay'a ait (Huma) zamirinin burada çoğul olarak geçmesi, onların doğuş noktalarının çok olması itibariyledir. Esasen bu zamirin çoğul olarak gelmesi, bundan önceki ve sonraki ayet fasıllarına uymak bakımından güzeldir. Çünkü hepsi de **waw** ve **nun**'la bitmiş bulunmuktadır. Allah Teâlâ,şöyle buyuruyor:*

«"Güneş, kendisi için belirlenmiş olan bir durağa doğru akmaktadır. Bu, Azîz ve Alîm olan Allah'ın takdiri iledir. Ay için de menziller tayin buyurmuşuzdur; ta ki o eğilmiş bir hurma dalı gibi size gözükünceye kadar. Ne Güneş'in Ay'ı idrak etmesi, ne de gecenin gündüzü geçmesi gerekir. Hepsi bir felekte yüzerler"»

«Burada Güneş için bir cereyan tespit edilmiştir. Bu, intikalî bir harekettir. Onun değirmensel hareketine gelince (yani astronomların iddiasına göre onun eksen etrafındaki dönüşüne gelince), buna Arap dilinde cereyan değil, deveran denir. Halbuki Kuran'ın nassı bunu cereyan diye ifade etmektedir.»

«Bunun özeti şudur: Bu fasılda zikrettiklerimizin toplamından şöyle bir sonuç meydana çıkmaktadır: Bilimsel kanıt, dünyanın hareket ettiğini desteklememektedir. Bilakis onun durgun olduğunu, hareketin ise Güneş'e ve Ay'a ait bulunduğunu belirlemektedir. Eğer ayet-i kerimelerden bazıları, astronomların aleyhinde ve onları ret eder mahiyette olan ayetlerin çoğunun verdiği anlam dışında yorumlanır ise bu, Kur'an-ı Kerim'e karşı bilgisizce açık bir

küstahlık olur. Efendimiz Hz. Rasulullah –Allah'ın selamı O'nun, Âl ve ashabının üzerine olsun- buyuruyorlar ki "Her kim ki Kur'an-ı Kerim'i aklına estiği gibi yorumlamaya kalkışırsa, cehennemde yerini hazırlasın!". Hz. Ebubekr'den, "we fâkihe'ten we ebb'en" ayet-i kerimesindeki "Ebb" kelimesinin anlımı sorulduğunda, cevap vermedi ve şu sözleri söyledi: "Eğer ben Allah'ın kitabını aklımın estiği gibi yorumlamaya kalkışırsam acaba hangi gök beni gölgesine alacak ve hangi yer beni sırtında taşıyacaktır!!!". Onun için Müslüman kişi, Allah'a karşı heybet duymalıdır; Allah'ın koymuş olduğu sınırlarda titizlikle durmalıdır. Gerçek şu ki sıratı mustakım'a (doğru yola) istediğini erdiren Allah Teâlâ'dır.». Allame Muhammed Hamid'in sözleri burada bitiyor.